

SKOVEN

NR. 2 – FEBRUAR 2022

DANSK
SKOVFORENING

ISUZU
THE PICK-UP
PROFESSIONALS

WWW.ISUZU.DK

NY ISUZU D-MAX BEDRE END NOGENSINDE FØR

**NY
MODEL**

D **E**

Forbrug: EU-norm WLTP 12,2 - 10,9 km/l
ved blandet kørsel. CO₂: 216 - 241 g/km.

**5 ÅRS
GARANTI**
100.000 KM*

**3.5
TON**

FREMORAGEDE TRÆKKAPACITET

Markedets ledende trækcapacitet.
ALLE D-MAX modeller kan leveres
med en fleksibel træk anordning, og
må trække op til 3,5 Tons

**1
TON +**

NYTTELAST PÅ 1 TON +

D-MAX har én af klassens højeste laste-
evner, med en nyttelast på 1 TON +

(udstørsvariationer kan påvirke dette)

SIKKERHED I TOP

Isuzu D-Max er udstyret med alt det
nyeste indenfor sikkerhedssystemer,
og har opnået alle 5 stjerner i den
nyeste 2020 EURO NCAP test.

6 Kort Nyt

Uddeling af årets Løvenholmpriser, storm over Danmark og andre korte nyheder inden for skov og natur.

10 Kritikere raser mod naturnationalparker

Regeringens kommende naturnationalparker har skabt en heftig debat om fremtidens vilde natur i Danmark, fordi kritikere frygter, at de nye parker vil gøre mere skade end gavn – både for biodiversiteten, klimaet og friluftslivet.

16 "Vi bevæger os fra at tænke motorsavene først"

Naturstyrelsen har lanceret en ny vision for forvaltning af de statslige naturarealer, og den lægger fokus på vild natur og biodiversitet og nedprioriterer hensynet til træproduktionen.

18 Interview: Bag om biodiversitetens tilstand i Danmark

Skoven har sat forsker bag ny biodiversitetsrapport fra Aarhus Universitet stævne til en tur bag undersøgelsen, der konkluderer, at biodiversiteten er i stadig tilbagegang.

Nye tal: Lille fald i skovenes overskud**22**

Den nyeste udgave af Private Skoves Økonomi fra Dansk Skovforening er netop publiceret, og den viser, at der er sket et lille dyk i skovenes overskud fra 2019 til 2020.

Skovfrø til det danske marked 2000-2019**26**

Chefkonsulent i Naturstyrelsen og seniorrådgiver fra KU gennemgår i indlægget her de største frøkilders høstandele i forhold til den samlede danske høst i perioden.

Måling: Danskerne er tilfredse med adgang**30**

Der er stigende tilfredshed blandt danskerne med adgangen til skove og natur, viser en ny undersøgelse. Men samtidig efterlyser de viden om reglerne for at færdes derude.

Klimaplantager reducerer afskovning**32**

Et nyt dansk-ecuadoriansk samarbejde har netop etableret de første 9 ha klimaplantage med balsatræ i Amazonas, som både reducerer afskovningen og leverer træ til den grønne omstilling, skriver forstkandidat i indlægget her.

Forsidefoto: Stormen Malik, der ramte Danmark den sidste weekend i januar, er den første storm, vi har haft siden 2016. Alligevel efterlod den kun få spor i de danske skove.
Colourbox

Skoven, februar 2022, 54. årgang

ISBN 0106-8539. Udkommer 11 gange om året i slutningen af måneden, bortset fra juli. Abonnenter på Skoven modtager desuden nyhedsbrevet Skoven-Nyt hver uge.

Udgiver:

Dansk Skovforening, Amalievej 20,
1875 Frederiksberg C, tlf. 33 24 42 66
E-mail: info@danskskovforening.dk
Hjemmeside: www.danskskovforening.dk

Redaktion:

Malene Breusch Hansen (ansv.)
mh@danskskovforening.dk, tlf. 33 78 52 13

Liselotte Nissen (annoncer og abonnemeter)
ln@danskskovforening.dk, tlf. 33 78 52 15

Abonnement:

Pris 700 kr. inkl. moms (2022). Medlemmer af foreningen modtager bladet som en del af medlemskabet.

Skovejende medlemmer af foreningen kan tegne abonnemeter til medarbejdere mv. til 620 kr. Studerende og elever kan tegne abonnement på særlige vilkår.
Udland: Abonnement kan tegnes overalt i verden.

Kontakt redaktionen for nærmere oplysninger.

Layout & tryk:

Jørn Thomsen Elbo A/S

Kontrolleret oplag for perioden
1. juli 2020 – 30. juni 2021: 2680
Medlem af Danske Medier

Følg Dansk Skovforening på sociale medier

Dansk Skovforening

11. januar 2022

Prisen på gas og el eksploderer og sender enorme regninger på fjernvarme til forbrugerne. Men dem, der får fjernvarme fra lokale varmegværker, som har dansk biomasse i mixet, bliver ikke ramt.

Læs mere

DR.DK

**Stor forskel alt efter hvor du bor:
Kæmpe varmeregning truer hundredtusindvis af danskere**

Dansk Skovforening

21 januar 2022

Dansk Skovforening har været forbi Miljø- og Fødevarerudvalget for at advare om de konsekvenser, #nationalparkerne kan have for naboombråderne – fx spredning af skadevoldere fra parkerne og øget publikumspres.

Læs mere her

DANSKSKOVFORENING.DK

Naturnationalparker – en ny virkelighed?

Hvor skal træet til den grønne omstilling komme fra?

≡ PETER A. BUSCK, FORMAND FOR DANSK SKOVFORENING
OG ANDERS FRANDBSEN, DIREKTØR I DANSK SKOVFORENING

Træ er et uudværligt materiale til at erstatte fossile ressourcer som kul og olie i energiforsyningen, beton og stål i byggeriet, brændstof til tung transport og i øvrigt som kulstofressource i andre produkter i en biobaseret fremtid.

Kort sagt skal vi bruge mere træ, hvis vi i Danmark skal være uafhængige af fossile ressourcer inden 2050 – men hvor skal træet komme fra?

Spørgsmålet aktualiseres af Naturstyrelsens nye vision, hvor ”motorsaven” ifølge miljøministeren i fremtiden skal spille en mindre rolle i de statslige skove. Ifølge visionen skal træproduktionen træde i baggrunden, og omkring halvdelen af det statslige skovareal skal i stedet reserveres til natur og rekreative formål.

Samtidig er der indgået politisk aftale om, at hugsten frem til 2030 skal reduceres med 20 procent på statens øvrige skovarealer for at nå klimamålene, og ifølge aftalen om seneste udlæg af

Skov og træproduktion er en langsigtet forretning, så pauseknappen kan ikke holdes inde for længe.

30.000 ha urørt skov skal nåltræ konverteres til løvtræ over en meget kort periode på 6-10 år.

Når landets største skovejer ændrer sin skovdrift så markant og over så kort en tidsperiode, har det selvfølgelig store konsekvenser for den hjemlige forsyning af træ. Leverancen af løvtræ falder til 20 procent i forhold til nuværende niveau inden 2026, hvilket vil have en stor afsmitende effekt på resten af skovbruget og på den primære danske træindustri.

Men betyder det, at der er et politisk ønske om, at landets øvrige skove skal producere mere for at sikre en vis hjemlig forsyning af træ? Og hvordan absorberer skovbrugserhvervet og træindustrien i så fald de forandringer, der følger af, at staten stopper en stor del af sin træproduktion? Eller skal Danmark i højere grad satse på im-

port af træ i fremtiden? Og hvordan er den kommende skovrejsning tænkt ind?

Svar og løsninger skal findes, og her indtager det private skovbrug nu en nøgleposition. Det samme gælder, hvis målsætningen om at nå 20-25 procent skov i Danmark skal blive til virkelighed – her står private arealer og alle de kommende skovejere også som centrale aktører.

Miljøministeren har ved flere lejligheder tilkendegivet, at en fortsat bæredygtig træproduktion

På kort sigt kan det være en fordel at genindføre en betalingsordning for udarbejdelse af grønne driftsplaner.

i Danmark er vigtig. Det er vi helt enige i. Dansk Skovforening arbejder for, at danske skovejere skal have en høj grad af handlefrihed, og at skovpolitikken skal motivere skovejere til at skabe de ydelser og produkter, som samfundet efterspørger. Men hvis vi skal bevæge os et nyt sted hen, må planlægning i gang, og relevante redskaber findes frem, så vi kan få skruet incitamentet sammen, der kan få skovrejsningen yderligere op i gear.

I forbindelse med finanslovsaftalen for 2022 lovede forligspartierne, at de vil udarbejde en skovplan. Her er en anledning til at finde de virkemidler frem, der bidrager til den bæredygtige produktion af træ i Danmark, både på den korte og den lange bane. På kort sigt kan det fx være en fordel at genindføre en betalingsordning for udarbejdelse af grønne driftsplaner. Det er et velafprøvet og enkelt redskab, som også var en af Skovrådets syv anbefalinger, der blev afleveret til miljøministeren i november.

På længere sigt må skovrejsning stå i centrum af den politiske opmærksomhed, både af forsyningsmæssige og klimamæssige grunde.

Skov og træproduktion er en langsigtet forretning, så pauseknappen kan ikke holdes inde for længe – det kræver handling nu, hvis klimamålene skal nås. 🌱

Studerende vinder priser for viden om hybridlærk og naturnær skovdrift

Årets Løvenholmpriser blev overrakt til den såkaldte praktikværtaften den 7. februar på Skovskolen Eldrupgård, som er skolens jyske afdeling. Her fik i alt fire skov- og landskabsingeniørstuderende priser for deres ”brugbare og velformidlede bachelorprojekter”, skriver Skovskolen.

1. prisen på 20.000 kroner gik til Rasmus Bjørnebo Neidhardt for projektet ”Anlæg af et kombineret proveniens- og produktionsforsøg i hybridlærk”. Clara Ryge Carlsen vandt 2. prisen på 5000 kroner for projektet ”Eksempler på økonomisk og strukturel udvikling i naturnær nåleskovsdrift”.

Priserne blev overrakt af Daniel Hintz fra Løvenholm Gods og Løvenholm Fonden, som bemærkede, at Rasmus Bjørnebo Neidhardts pro-

jekt er direkte anvendeligt som opslagsværk i branchen, og at Clara Ryge Carlsen trods et emne, der trækker på mange meninger, har begået et velunderbygget og velskrevet projekt uden ”synsninger”.

Tidligere i år vandt Joachim Halfdan Krogh Krüger og Christoffer Lund Jensen Atlas-prisen for deres bachelorprojekt ”En undersøgelse af hybridlærk på råtræsmarkedet”.

Løvenholmpriserne uddeles årligt af Løvenholm Fonden og gives til opgaver, der behandler driftsøkonomiske, skovdyrkningsmæssige eller innovative bud på samfundsmæssige udfordringer i skovbruget. Projekterne kan findes i deres fulde længde på Skovskolens hjemmeside.

Nyt selskab til PEFC-gruppecertificering af danske skove

DSHwood og Verner Lauritsen Holding, som driver Skovadministrationselskabet Skovsøhus Natur, har sammen oprettet Dansk Skovcertificering, et nyt tilbud inden for PEFC-skovcertificering til de danske skovejere.

De mange varierede interesser, der knytter sig til skovene, har medført et behov for at sikre en bæredygtig skovforvaltning gennem frivillig PEFC-certificering, lyder det om baggrunden for oprettelsen af det nye selskab fra parterne bag.

Ved PEFC-certificering siger skovejeren ja til at forvalte skoven efter retningslinjer beskrevet i PEFC Danmarks skovstandard, og skovejeren skal fastsætte en politik og en målsætning for den bæredygtige skovdrift.

Selskabet Dansk Skovcertificering har til formål udelukkende at arbejde med certificering af skov og overtager porteføljen fra Skovsøhus Naturs egen gruppecertificering, som siden oprettelsen for to og et halvt år siden er vokset hastigt og stadig oplever stor efterspørgsmål.

”I øjeblikket bliver vi kontaktet hver uge af nye skovejere, som ønsker at certificere deres skove. Vi ønsker at tilbyde en certificering, som

er 100 procent tilpasset skovejernes præmisser. DSHwoods medejerskab betyder, at vi kommer endnu tættere på danske leverandører af træ, og at vi får mulighed for at gøre gruppecertificering endnu mere attraktiv,” siger indehaver af Skovsøhus Natur og nyudnævnt direktør for Dansk Skovcertificering, Verner Lauritsen.

I DSHwood har der i de seneste år været en stærk stigning i efterspørgslen efter certificeret råtræ. Det er i overvejende grad de europæiske forbrugere, som ønsker certificerede produkter, men der er også en stigende interesse i hele verden, fortæller administrerende direktør i DSHwood og bestyrelsesformand for Dansk Skovcertificering, Rasmus Grønberg Bak.

”I DSHwood er vores vigtigste mission at sikre den bedst mulige afsætning af træ for vores leverandører. Det er derfor ikke blot naturligt, men også nødvendigt, at vi fremover kan tilbyde PEFC-certificering til vores samarbejdspartnere. Med det nye ejerskab i Dansk Skovcertificering ser vi frem til at tilbyde og videreudvikle en stærk gruppecertificering og samtidigt fremtidssikre vores leverandørers afsætning,” siger han.

Husk, at du som medlem af Dansk Skovforening kan finde svar på en lang række spørgsmål inden for jura og økonomi på skov- og naturområdet på

danskskovforening.dk

© Colourbox

Et nyt projekt på Aarhus Universitet skal undersøge effekten af samarbejde mellem jægere og lodsejere på forvaltningen af kronvildt.

Nye projekter skal overvåge vildtet

Miljøstyrelsen har bevilget 7,6 millioner kroner til 13 projekter, som skal udvikle ny viden om og nye metoder til overvågning og forvaltning af de vildtlevende pattedyr og fugle. Dermed vil dyr som harer, kronhjorte, grågæs, flagermus og flere andre arter af pattedyr og fugle blive overvåget bedre i fremtiden, så forskere og myndigheder får større indsigt i, hvordan bestandene udvikler sig.

Støtten til projekterne finansieres af jagttegnsgiften, som jægerne betaler én gang om året, når de indløser jagttegn. Afgiften gør det blandt andet muligt at støtte de nye projekter inden for forskning, udvikling og innovation vedrørende forvaltning af fugle og pattedyr.

Aarhus Universitet dominerer listen over støttemodtagere ved at have ledelsen for 6 af de 13

nye projekter. Universitetets Institut for Eco-science skal blandt andet stå i spidsen for to store projekter om kronvildt. Det er dels et stort projekt, som undersøger effekten af samarbejde mellem jægere og lodsejere på forvaltningen af kronvildtet, dels et projekt, som udvikler nye metoder til monitorering af kronvildtet.

Danmarks Jægerforbund får godt halvanden millioner kroner til to projekter: Det ene drejer sig om jægeres bidrag til overvågning af bestandene, det andet videreudvikler skånsomme fælder til blandt andet husmår. Derudover modtager også Aalborg Universitet, Mønsted Kalkgruber og Naturblokken penge til projekter.

Projektpuljen blev åbnet slut november 2021, og Miljøstyrelsen modtog i alt 38 ansøgninger.

Afskedsreception for direktør Jan Søndergaard

Efter mere end 20 år som direktør i Dansk Skovforening har Jan Søndergaard valgt at søge nye udfordringer fra den 1. februar 2022. Derfor vil vi gerne invitere medlemmer, samarbejdspartnere og venner af huset til afskedsreception

Torsdag den 10. marts 2022 kl. 15
i Dansk Skovforening, Amalievej 20,
1875 Frederiksberg C.

Kom og vær til at give Jan en festlig og hyggelig eftermiddag. Der vil samtidig være mulighed for at hilse på Dansk Skovforenings nye direktør, Anders Frandsen.

Af hensyn til forplejning og logistik bedes du tilmelde dig via mail til:
info@danskskovforening.dk

På bestyrelsens vegne,
Peter A. Busck

Stormen Malik efterlader kun få spor i skoven

Natten mellem lørdag og søndag den sidste weekend i januar passerede stormen Malik landet. Broerne blev lukket, og DSB måtte indstille driften flere steder. Heldigvis ser det ud fra meldinger fra Dansk Skovforenings skovkredse ud til, at stormvejret kun i begrænset omfang har givet skader i skovene. Særligt ældre og svækkede enkeltræer er væltet, og der er observeret spredt fald, typisk i bevoksninger, der er tyndet for nyligt.

Og det er billigt sluppet, fordi den seneste tids våde vejr ellers gav risiko for større skader. Dansk Skovforening har dog alligevel opfordret skovejere til at gennemgå bevoksninger langs veje og stier, hvor der færdes mange mennesker, for at få sikret de steder, hvor blæsten kan have skabt farlige træer.

Dermed ser det ikke ud til, at der kan konstateres stormfald i denne omgang. For at det kan ske, skal der i en landsdel være væltet eller knækket træer svarende til mindst ét års hugst i den pågældende landsdel eller på landsplan være væltet eller knækket mindst én million m³ træ. Det er Stormrådet, der afgør, om der har været stormfald, på baggrund af udtalelse fra Danmarks Meteorologiske Institut og Miljøstyrelsen.

DMI's klimatologer har analyseret udbredelsen og voldsomheden af Malik og klassificeret den på DMI's Stormliste, skriver DMI på deres hjem-

meside. Fra lørdag eftermiddag til søndag morgen blev der målt storm i middelvind flere steder langs den jyske vestkyst, men også ved kysterne i det sydlige Kattegat og det nordligste af Bornholm. Vindstødene, som på grund af deres pludselige og uregelmæssige natur ofte har det med at være mest ødelæggende, var til gengæld helt oppe omkring orkanstyrke mange steder.

Storm og vindstød af orkanstyrke er dog ikke nok til at afgøre, om en storm kan kaldes regional eller national. Her skal der også ses på, hvor stort et område af landet, der blev ramt af stormen. Hvis 10-30 procent af de kystnære områder rammes, klassificeres stormen regional, og hvis mere end 30 procent rammes, kaldes den national. For Maliks vedkommende er der målt storm i middelvind i lidt mere end 30 procent af de kystnære områder, hvilket gør Malik til en national storm. Som altid er der alligevel regionale forskelle, hvor især de nordvestvendte kyster i Jylland, på Fyn og Sjælland har stået for skud, skriver DMI.

Det stærkeste vindstød på 40 m/s blev målt i Hanstholm, mens den højeste middelvind blev målt til 27,9 m/s på Røsnæs. Med storm i middelvind blev Malik det, der kaldes en national klasse 2-storm på Stormlisten og er dermed også den første storm til at ramme landet, siden stormen Urd hærgede Danmark i december 2016.

Stormvejret den sidste weekend i januar har kun givet få skader i skovene. Særligt ældre og svækkede enkeltræer er væltet, og der er observeret spredt fald.

Debatindlæg og kommentarer i Skoven er alene udtryk for skribenternes egne holdninger og afspejler dermed ikke redaktionens mening.

Kommentar til debatten om vild natur og biodiversitet i Skoven 12/2021

Af overskriften på indlægget fra Rasmus Ejrnæs og Hans Henrik Bruun fremgår det, at de mener, at "vild natur er løsningen på biodiversitetskrisen". Når den slags udtalelser kommer fra folk, som kalder sig forskere, forventer jeg at få fremlagt dokumenterende fakta, men fakta er også i denne sammenhæng fraværende fra biologernes side. I stedet får vi en omgang florumvundet ønsketænkning, som – måske, måske ikke – har noget på sig. Den mest citerede biologiske forsker Carsten Rahbek har tidligere udtalt, at der ingen evidens er for, at rewilding og vild natur har den påståede effekt.

Rasmus Ejrnæs og Hans Henrik Bruun udtaler også, at "vi håber, at læserne af Skoven kan se det sørgelige og meningsløse i at skulle investere alle naturmidler i troperne eller i at dyrke de tru-

ede arter i botaniske eller zoologiske haver". Min kommentar hertil er, at jeg håber, læserne af Skoven kan se det ufornuftige i at ødelægge 75.000 ha god skov og satse alle naturmidlerne til fordel for en luftig biologisk vision uden evidens. Vi taler om en satsning af midler i milliardklassen, når man lægger skaderne på skovene til de direkte udgifter til urørt skov og nationalparker. Man kunne få den tanke, at det var bedre at forære alle naturmidlerne til sikring af regnskoven, hvis man derved kunne forhindre ødelæggelserne i milliardklassen på de danske skove, hvilket ville være en god hjælp for CO₂-balancen.

*Niels Juhl Bundgaard
tidligere skovtaksator og statsskovrider, Ph.D.*

Kommentar til indlæg i Skoven 12/2021

Selvom om man læser Rasmus Ejrnæs' og Hans Henrik Bruuns indlæg i Skovens decembernummer med tættekammen, bliver man ikke særligt klogere på, hvad "naturlige processer" egentlig er for noget, endside hvad det leder til.

Og dermed turde det være svært at vurdere, om det diffuse begreb virkelig er løsningen på alle biodiversitetsproblemerne i det danske kulturlandskab?

Der melder sig derfor en nagende tvivl: Er de to forskeres synspunkter forskning, eller er det mon ideologi? Tvivlen får imidlertid sit svar i indlæggets slutreplik, hvoraf det fremgår, at målet med at udlægge 75.000 ha statsskov til urørt skov og nationalparker ikke er artsbevarelse, men at vi skal blive (gen)fortryllet!

Det er naturligvis ikke forkert at motivere sine synspunkt ideologisk. Men det er problematisk, når forskning og ideologi rodes sammen. Og det er desværre det, der sker, når de to forskere videre i deres indlæg karakteriserer den verserende rødlistekritik som løgnagtig sladder. For det er et ubestrideligt faktum, at rødlisten ikke viser nogen rivende tilbagegang (artstab), hvilket enhver kan konstatere ved at google rødlisterne 2010 og 2019.

Alligevel påstår Rasmus Ejrnæs og Hans Henrik Bruun på Videnskab.dk den 19. aug. 2021, at "...

den danske rødliste (oversigt over cirka 13.300 danske arter, herunder hvor truede de er) og overvågningen af de beskyttede naturtyper dokumenterer, at naturen er i rivende tilbagegang".

Hvordan Hans Henrik Bruun og Rasmus Ejrnæs kan få rødlisten til at dokumentere en rivende tilbagegang, er et mysterium. Det kræver som minimum, at man sammenblender rødlistens forskellige kategorier uden hensyn til, om arterne er truet eller ej, for herved at fremtrylle et artstab, som hverken findes i virkeligheden eller i rødlisten. Men man må lade Rasmus Ejrnæs og Hans Henrik Bruun, at trylleriet tjener deres sag og er meget behændigt udført. Men retvisende forskningsformidling er det ikke.

Det hører normalt til god forskningspraksis, at forskere indrømmer deres eventuelle fejltagelser og retter dem. Derfor ville det havde det været i overensstemmelse med god praksis, hvis Rasmus Ejrnæs og Hans Henrik Bruun havde indrømmet fodfejlen. Men i stedet forsøger de at smyge sig udenom, og desuden tilsmudses de, som blot gør opmærksom på deres "tryllerier". Man spørger sig selv: Er Rasmus Ejrnæs og Hans Henrik Bruun mere ideologer end forskere?

Esben Møller Madsen, skovrider

Kritikere raser mod naturnationalparkerne – men er der grund til bekymring?

≡ ANDREAS EBBESEN JENSEN, FREELANCEJOURNALIST

Regeringens kommende naturnationalparker har skabt en både følelseladet og heftig debat om fremtidens vilde natur i Danmark. Borgmestre, bekymrede borgere, skovfolk og dyreelskere frygter, at de nye parker vil gøre mere skade end gavn – både for biodiversiteten, klimaet og friluftslivet. Men kritikken udspringer ofte af frygt og følelser frem for fakta, mener to eksperter.

Den 25. marts 1914 indtog senatoren Walter Bissegger talerstolen i det schweiziske parlament. Han havde kun ét enkelt punkt på dagsordenen: oprettelsen af et uberørt naturreservat i Schweiz.

“Spørgsmålet, der skal tages stilling til i dag, handler om vores natur: Ønsker vi at oprette et reservat for planter og dyr, der eksisterer på naturens præmisser? Hvor lyden af en økse eller et geværskud ikke længere kan høres, og hvor det er forbudt for tamme dyr at græsse?”, spurgte Walter Bissegger ud i forsamlingen.

Svaret blev et rungende ja, og den 1. august etablerede Schweiz som det første land i Europa en nationalpark på naturens præmisser. Parken fik navnet Swiss National Park og strækker sig i dag over 174 kvadratkilometer i den østligste del af Schweiz nær grænsen til Italien. Besøger man parken, vil man opleve en stor artsrigdom af insekter, dyr og planter, der er blomstret op i fraværet af menneskelig indblanding. Vildgeder, gemser og kronhjorte blev genintroduceret i naturparken, og over tid er også ulve og bjørne, der tidligere var fuldstændig fraværende i Schweiz, også blevet spottet i naturparken.

Stod den schweiziske senator foran det danske folketing i dag og stillede det samme spørgsmål, ville flertallet af politikerne ligeledes vende tommelfingeren opad. For knap et år siden besluttede regeringen sammen med sine støttepartier nemlig at etablere 15 nye nationalparker i Danmark under navnet naturnationalparker. Navnet klinger lidt af dobbeltkonfekt, men det har en naturlig forklaring. De eksisterende nationalparker her-

jemme er nemlig ikke omfattet af naturbeskyttelse og lever derfor heller ikke op til de internationale standarder for bevarelse af biodiversiteten, der er opstillet af Den Internationale Union for Naturbeskyttelse (IUCN). Det skal de 15 nye naturnationalparker råde bod på.

“Naturen har brug for mere plads. Tusindvis af dyre- og plantearter er i fare for helt at uddø herhjemme. Her er nye naturnationalparker en del af svaret på at vende tilbagegangen. I naturnationalparkerne får vi en vildere natur, og danskerne får mere spændende naturoplevelser,” lød det fra miljøminister Lea Wermelin, da den såkaldte natur- og biodiversitetspakke blev rullet ud i slutningen af 2020 med 888 millioner kr. i ryggen til blandt andet etablering af naturnationalparker.

Et hav af spørgsmål

De første fem naturnationalparker er allerede udpeget – Almindingen på Bornholm, Stråso mellem Herning og Holstebro, Tranum ved Jammerbugt samt Fussingø og Gribskov – men de resterende ti parker mangler stadig at blive plantet på danmarkskortet. Det var forventet, at miljøministeren ville have udpeget de sidste ti naturnationalparker i december 2021 blandt de 21 steder i Danmark, der indgår på bruttolisten over mulige destinationer. Men ved udgangen af året meddelte ministeren på vegne af regeringen, at hun venter med udpegningen til engang i 2022. Årsagen er, at hun vil bruge tid på at nærlæse de mange kritiske kommentarer, som er kommet ind fra organisationer, foreninger, politikere og borgere. Og der er nok læsestof at tygge sig igennem. Fx

Skovhugst er forbudt i naturnationalparkerne, og et hyppigt kritikpunkt af parkerne er, at den mindre produktion af træ går ud over den grønne omstilling.

har Venstres folketingsmedlem Kristian Phil Lorentzen fra den 10. november 2021 til 31. januar 2022 leveret en salve af næsten 100 såkaldte § 20-spørgsmål, der gør det muligt for et folketingsmedlem at stille spørgsmål direkte til en minister til skriftlig besvarelse i eget navn, om naturnationalparkerne til Lea Wermelin. I et debatindlæg i Aarhus Stiftende den 15. januar i år uddyber Venstre-politikeren sine bekymringer omkring oprettelsen af naturnationalparkerne:

“Aldrig tidligere i mine 17 år på tinge har jeg oplevet så mange borgerhenvendelser, hvor der udtrykkes bekymring, skepsis og vrede over en sag ... Regeringens koncept for naturnationalparker er komplet ensidigt og tilsidesætter en række andre afgørende hensyn omkring skovene. Herunder friluftslivet, træproduktionen og CO₂-reduktion”, skrev Kristian Phil Lorentzen.

Kommunal modstand

Og Kristian Phil Lorentzen er ikke den eneste politiker, der er skeptisk over for naturnationalparkerne. Flere andre folketingsmedlemmer har de seneste måneder sendt kritiske spørgsmål afsted vedrørende naturnationalparkerne, og lokalpolitikere er nu også oppe af stolene ved udsigten til muligvis at få placeret en naturnationalpark i netop deres kommune.

Sidste år modtog Lea Wermelin et brev fra Leon Sebbelin (B), som er borgmester i Rebild Kommune, der blandt andet er hjemsted for Rold Skov, som er en af landets største. I brevet afviste Sebbelin, at Rold Skov kommer til at danne ramme for en af de ti sidste naturnationalparker.

Udpegningen af en naturnationalpark i området tager nemlig hverken ordentligt hensyn til dyre- og plantelivet i skoven, den lokale træproduktion eller de tusindvis af turister og borgere, der besøger skoven hvert år, lød begrundelsen.

Pamhule Skov ved Haderslev er også på bruttolisten over mulige naturnationalparker. Og her klapper de heller ikke ligefrem i hænderne over udsigten til mere vild natur. I slutningen af september 2021 sagde et massivt flertal i Haderslev Byråd nej tak til en naturnationalpark i Pamhule. Og i Randers Kommune protesterede 150 borgere sidste sommer mod oprettelsen af naturnationalparken i Fussingø, der nu er blevet besluttet. Kritikken gik særligt på frygt for mistrivsel af de vilde dyr, der skal udsættes i området, samt dårligere forhold for friluftslivet.

Randers' borgmester Torben Hansen (S) bakker dog fortsat op om projektet.

“Jeg kan sagtens forstå bekymringen, men det er jo også derfor, at vi har været meget optaget af netop adgangsforholdene og friluftslivet, og så tror jeg på, at det her vil være en naturmæssig gevinst,” sagde han til TV2 Nord sidste efterår.

Skal man tro Naturstyrelsen, er frygten for et dårligere friluftsliv i den nye naturnationalpark i Fussingø dog ubegrundet. I “Projektbeskrivelse og overordnede retningslinjer for forvaltning af Naturnationalpark Fussingø”, der er udgivet af Miljøministeriet, står der:

“Det har høj prioritet, at der gives mulighed for en fortsat bred vifte af friluftaktiviteter i naturnationalparken. Derfor vil flere af områdets nuværende faciliteter fortsat bestå i deres nuværende form. I Naturnationalpark Fussingø vil der således ►

Et af kritikpunkterne omkring naturnationalparkerne handler om dyrevelfærden for de store græssere, der efter planen skal udsættes – det kan fx være kvæg og heste.

stadig være markerede vandreruter, MTB-spor, faste orienteringsløbspoter, en regional og to lokale cykelruter, lejrplads, shelterplads, bålplads og en del p-pladser.”

Det samme går igen i de øvrige kommende naturnationalparker, hvor regeringen har afsat 5 millioner kroner til friluftsliv i hver naturnationalpark, “der kan være med til at understøtte spændende naturoplevelser,” lyder det.

Lokal modstand mod parkerne

Den store kritik af naturnationalparkerne er imidlertid ikke så overraskende, mener Frank Søndergaard Jensen, som er professor i friluftsliv ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning på Københavns Universitet.

“Det er det samme, der sker, når der skal anlægges nye vindmøller. De fleste går jo ind for vedvarende energi, men skal vindmøllen stå lige op ad deres ejendom, så stejler de fleste,” fortæller han om fænomenet.

Den diskrepans kaldes også for NIMBY – Not In My Backyard, altså “ikke i min baghave”. Udtrykket dækker over, at man som borger sagtens kan være fortalende for en politisk sag – lige indtil den lander i ens egen baghave.

“Naturnationalparkerne er sat i verden for at styrke naturen, og der er ikke meget modstand mod mere og bedre natur. Men at få ligningen til at gå op – særligt i en lokal kontekst – det er svært. Hvordan afvejer man balancen mellem at få den største biodiversitet og de færreste be-

grænsninger for friluftslivet? Der vil næsten altid være en taber i den ligning,” forklarer Frank Søndergaard Jensen om dilemmaet.

I forhold til friluftslivet er de umiddelbare tabere organiseret friluftsliv som mountainbike og orienteringsløbere, mener professoren.

“Naturnationalparkerne vil sandsynligvis gøre det vanskeligere for mountainbike-cyklister, orienteringsløbere og folk, der rider på heste. Men det er endnu alt for tidligt at spørge om, hvor stort omfanget af problemet bliver – hvis det da overhovedet bliver et problem,” siger han og påpeger, at begrænsningen af organiseret friluftsliv i naturnationalparkerne også risikerer at skabe et øget pres på naboskovene og skabe konsekvenser for dem.

Højlydte kritikere fylder meget

Til foråret bliver Frank Søndergaard Jensen og alle vi andre sandsynligvis klogere på, hvor stor modstanden i befolkningen mod naturnationalparkerne reelt er. Her gennemfører professoren i friluftsliv nemlig en landsdækkende undersøgelse af danskernes holdning til naturnationalparkerne i samarbejde med kolleger fra Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi på Københavns Universitet.

“Det er et forsøg på at få et indspark i debatten, som gerne skulle give et lidt mere reelt billede af, hvor danskerne står. Dem, der råber højest, får også automatisk mest taletid, men det er sandsynligvis ikke repræsentativt for befolkningen som helhed. Måske går de fleste og glæder sig til at få parkerne. Men vi ved det jo ikke,” siger han.

Noget tyder på, at Frank Søndergaard Jensen har ret i, at det tavse flertal ikke har noget imod naturnationalparkerne. Den 21. september 2021 fremsatte Signe Marie Penge, der er forkvinde for mountainbike-afdelingen under Hoptrup-Marsstrup Idrætsforening i Haderslev, et borgerforslag til Folketinget. Forslaget går ud på, at "offentlighedens adgang til og fra naturnationalparken ikke må forhindres eller vanskeliggøres og stadig skal kunne benyttes til allerede eksisterende friluftsliv og idrætsudøvelse i væsentligt samme omfang som før naturnationalparkens etablering". I skrivende stund har 2844 mennesker skrevet under på borgerforslaget. Hvis forslaget skal kunne fremsættes som beslutningsforslag og behandlet i Folketinget, skal der 50.000 underskrifter til – dermed er der lang vej igen for forslaget.

Opbakningen blandt den brede del af befolkningen til at ville ændre på politikernes udrulning af naturnationalparkerne virker med andre ord umiddelbart til at overse.

"Kritikerne råber meget højt og fylder rigtig meget i debatten, men det er klart mit indtryk, at langt de fleste danskere er enormt positivt indstillet over for naturnationalparkerne. Og det er politikerne også godt klar over," siger Stine Tuxen, som er uddannet biolog med speciale i vild natur og naturbevarelse og indtil for nylig var projektkoordinator for dansk natur hos Verdens Skove.

Stine Tuxen nævner Molslaboratoriet som et godt eksempel på, at danskerne er vilde med vild natur. Molslaboratoriet er et område med ureguleret natur i Mols Bjerge. Området opererer under

de principper om såkaldt rewilding, som naturnationalparkerne også hviler på. Her lever heste og kvæg vildt inden for en hegning på 120 ha, og graden af menneskelig indgriben er reduceret til et minimum. Efter Molslaboratoriet indførte rewilding på deres arealer, kommer der mere end ti gange så mange besøgende som før. På et tidspunkt blev der oprettet en underskriftsindsamling mod Molslaboratoriet. Parken skulle lukkes, fordi de vilde dyr led af madmangel og mistrivsel, lød kritikken i den forbindelse.

"De kom op på 500 underskrivere på landsplan. Det taler jo lidt for sig selv," siger Stine Tuxen.

Dårlig dyrevelfærd stærkt overdrevet

Mere opbakning er der til Facebook-gruppen "Stop indhegningerne i kommende National Parke NNP for dyrenes skyld", der i skrivende stund har 14.800 medlemmer. Gruppen raser også mod rewilding, som, de mener, resulterer i dyreplageri, fordi de kvæg, heste og andre dyr, der skal sættes ud i parkerne, ikke får nok at spise – eller bliver tvunget til at spise dårlig mad om vinteren.

Stine Tuxen har arbejdet med heste i over 20 år og ejer selv 50 heste. Derudover arbejder hun med forvaltning af heste på naturarealer. Hun mener, at frykten for dyrenes velfærd i naturnationalskovene er ubegrundet. Dyrene kommer faktisk til at få det bedre af at leve på deres egne og naturens præmisser.

"Dyrenes trivsel er høj på naturarealer, dels fordi hestene får store områder at bevæge sig på, hvilket er godt for deres fysiske helbred, og dels fordi hestene lever i flokke og dermed får deres sociale

Den manglende næring om vinteren har hestene forberedt sig på ved at fylde fedtdepoterne op om sommeren.

behov opfyldt døgnet rundt. Dertil får hestene tilfredsstillet deres adfærdsmæssige behov som fx parring, yngelpleje og fødesøgning," siger hun.

Dyrevelfærdsloven er også gældende for naturnationalparkerne, og der er præcis de samme krav til dyrenes trivsel i parkerne, som der er til al anden dyrehold i Danmark. Dyrene vil blive observeret, og der vil blive grebet ind, hvis et dyr fx har skader. Og selvom dyrene taber sig i vægt om vinteren, betyder det ikke, at de mistrives, slår Stine Tuxen fast.

"Lad os tage heste som eksempel. Heste er naturligt bygget til at tage på om sommeren og tabe sig om vinteren. Når hestene taber sig om vinteren, skyldes det ikke mangel på mad. Vægttabet skyldes, at maden er mere næringsfattigt om vinteren end om sommeren. Det svarer til et menneske, der skifter en kalorierig kost ud med magert kød og grøntsager. Her vil også ske et vægttab, uden at personen sulter," siger hun.

Den manglende næring om vinteren har hestene forberedt sig på ved at fylde fedtdepoterne op om sommeren. Og skulle det ske, at maden

slipper op, og hestene ikke får den nødvendige mængde mad, bliver der grebet ind.

“Dyrene vil enten blive skudt, flyttet eller tilskudsfordret, så de ikke lider. Det er en etableret del af forvaltningsplanen for alle kommende Naturnationalparker,” siger Stine Tuxen.

Frank Søndergaard Jensen kalder det for en “naturlig menneskelig reaktion” at blive berørt af at se tilsyneladende afmagrede dyr i naturen, som vi er vant til at klappe hos landmanden, og politikerne kunne have undgået meget af kritikken, hvis de havde sat sig lidt mere ind i befolkningens syn på de her spørgsmål, mener han.

“Dermed ikke sagt, at politikerne skulle have gjort det hele anderledes. Men hvis de fx havde italesat bekymringerne om dyrevelfærd, inden

I dag forbinder de fleste skovene med høje, lige træer, der står på rad og række og skygger for andet liv. Den vilde natur vil bestå af en meget varieret natur og naturtyper.

debatten løb helt løbsk, kunne mange af konflikterne sikkert været undgået,” siger han.

I øjeblikket tramper 14 galloway-kvæg og 22 ex-moor-ponyer frit rundt og græsser i Molslaboratoriet. Og det er guf for biodiversiteten. De vilde dyr holder naturligt dominerende planter nede, hvilket skaber gode vækstforhold for vilde blomster, som igen får flere arter til at stortrives.

“Internationalt er nationalparker med en effektiv naturbeskyttelse det eneste, der succesfuldt har vendt tabet af biodiversitet til fremgang, og det er uanset, om man ser på Europa, Nord- og Sydamerika, Afrika eller Asien,” siger Stine Tuxen om behovet for en indsats.

Succesen skyldes blandt andet rewilding af naturen, hvor udsættelsen af vilde dyr i udvalgte, indhegnede områder genskaber de naturlige processer og levesteder, som naturens mange arter er tilknyttet og afhængige af. Stine Tuxen bakkes op af en videnskabelig rapport fra Aarhus Universitet, “Biodiversitets effekter af rewilding”, som udkom tidligere i år. Her fremgår det, at rewilding hviler på en biologisk forståelse af selvforvaltende økosystemer som den optimale forvaltningsmodel for biodiversiteten. Ifølge miljøminister Lea Wermelin er udgangspunktet, at naturnationalparkerne kommer til at huse hjortevildt, stude og heste. I Gribskov vil området som det eneste også lægge skov til elge.

Mosaiknatur booster biodiversiteten

I dag forbinder de fleste skovene med høje, lige træer, der står på rad og række og skygger for andet liv. Den vilde natur vil bestå af en meget varieret natur og naturtyper. Tæt skov og moser med naturlig vandstand vil veksle med store lysåbne områder med varierende bevoksning af blandt an-

det buske, og den mosaik af naturtyper fremmer biodiversiteten, slår Stine Tuxen fast.

“Mosaiknatur skaber enorm artsrigdom i skovene. Flere insekter og blomster kommer til, fordi der er mere lys. Buskene giver læ, som vores truede dagsommerfuglearter er glade for. Og flere vådområder tiltrækker et væld af fugle, frøer og planter,” siger hun.

Flere førstfolk har stillet spørgsmålstegn ved, hvorvidt biodiversiteten i de danske skove overhovedet er i krise. En af de mest åbenmandede kritikere er Niels Juhl Bundgaard Jensen, som er tidligere statsskovrider og medlem af foreningen Bevar de danske skove.

“Man siger, vi har en biodiversitetskrise. Det har vi ikke. Biodiversiteten går fremad, og så er det jo fuldstændig tåbeligt at lave en naturnationalpark, hegne dyrene inde, ødelægge skoven til ingen verdens nytte,” sagde han til TV Midtvest den 5. oktober 2021, da han sammen med godt 100 andre mennesker demonstrerede mod naturnationalparkerne foran Christiansborg.

Kigger man på den seneste Skovstatistik for 2020 tegner der sig da også et positivt billede for biodiversiteten i de danske skove. Her kan man blandt andet læse, at andelen af énetagerede bevoksninger er faldende, mens andelen af bevoksninger med to eller flere etager er stigende. Sidstnævnte vil typisk indeholde flere artstyper og dermed altså en rigere biodiversitet.

Men betyder det så, at rygtet om biodiversitetens død i de danske skove er stærkt overdrevet? Ikke ifølge Stine Tuxen.

“Nogle skovdyrkere og biologer opfatter naturtypen skov forskelligt og ser derfor ikke på de samme parametre, når de vurderer skovens tilstand. For skovdyrkeren er skove højstammede, kronedækkende og uden vegetation i bunden, hvilket for en biolog blot er et produktionsareal for gode træprodukter,” siger hun og fortsætter:

“En biologisk relevant skov, der understøtter vores skovtilknyttede biodiversitet, er derimod en lysåben skov med masser af bundvegetation, naturlig hydrologi og en bred vifte af planteædere i naturlige tætheder,” forklarer Stine Tuxen.

Sådanne skove rummer levesteder for de mange skovtilknyttede arter, hvis levesteder i dag er trængte. Det faktum, at produktionsskovene har fået et ekstra strukturlag, er ikke i nærheden af at løse biodiversitetskrisen i skovnaturtyperne, slår Stine Tuxen fast.

“Arter, der har brug for lys, naturlige vandforhold og forstyrrelser fra store græssere, kan ikke reddes med et ekstra strukturlag. Nogle skovdyrkere opfatter tiltag som naturlig hydrologi og store planteædere som ødelæggende for skovene, men det er noget sludder. Det ødelægger produktionen af gode træprodukter, men fremmer skovnaturen og de tilknyttede arter. Derfor må vi geografisk adskille produktionsskove og skovnatur,” mener Stine Tuxen.

Debat om klimaeffekt

Et andet hyppigt kritikpunkt af naturnationalparkerne, der bliver fremført af både politikere og

Mulig placering af de kommende ti naturnationalparker

1. Skagens Odde/Bunken
2. Læsø Klitplantage
3. Vester Thorup
4. Hanstholm
5. Rold Skov
6. Hald Sø
7. Husby Klitplantage
8. Kompedal
9. Søhøjlandet
10. Nørlund Plantage og Harild Hede
11. Kaløskovene
12. Mols Bjerge
13. Tisvilde Hegn
14. Horserød Hegn
15. Bistrupskovene
17. Pamhule Skov og Hindemale Sø
18. Draved Skov og Kongens Mose
19. Svannige Bakker
20. Ulvshale Skov
21. Sydlangeland

forstfolk, er, at indsatsen for at øge biodiversiteten kommer til at koste alt for meget på klimakontoen i kraft af det planlagte hugststop.

Skovhugst er selvsagt forbudt i naturnationalparkerne, hvor naturen skal udfolde sig på sine egne præmisser, og mindre skovhugst betyder

Den produktive skov opsuger og lagrer store mængder CO₂ og fortrænger samtidig fossile brændsler ved at blive anvendt i industrien, byggeriet og energiforsyningen.

mindre produktion af træ til den grønne omstilling – som fx grønne byggematerialer til byggesektoren, der står for 40 procent af Danmarks samlede CO₂-udledning.

Den produktive skov opsuger og lagrer store mængder CO₂, og fortrænger samtidig fossile brændsler ved at blive anvendt i industrien, byggeriet og energiforsyningen.

Stine Tuxen mener dog ikke, at skovdriften som sådan bliver truet af, at vi nu stopper produktionen i en ganske lille del af det samlede danske skovareal, fordi der samtidig er politisk fokus på, at træproduktion i landet forsat er vigtig:

“Vi skal fortsat have gode træprodukter, hvilket der tages højde for allerede. Det er et nationalt mål at øge arealet af skov, og derfor afsættes der hvert år adskillige millioner kroner til etablering af nye skove, og både IPPC, FN, EU og WWF anbefaler, at man både har produktionsskov og urørt skov,” siger hun.

Intet på, at debatten om naturnationalparkerne forstummer foreløbigt, og Stine Tuxen vil da også vente med at give sin endelige dom over projektet, indtil Miljøministeriet endeligt har udpeget de sidste ti områder for den vilde natur.

“Det er klart, at hvis det her virkelig skal batte noget for biodiversiteten, skal politikerne også turde stå fast og vælge de områder, hvor biodiversiteten kan blomstre bedst,” siger hun.

Det er endnu usikkert, om private skove, der udgør 70 procent af skovarealet i Danmark, kommer i spil til fremtidige naturnationalparker. Men da meget af den pressede biodiversitet eksisterer der, vil det være en stor gevinst at få mere vild natur ud på private hænder, mener Stine Tuxen.

“Det er mit indtryk, at politikerne på sigt planlægger at oprette naturnationalparker på private arealer. Når de er startet med statens arealer, skyldes det, at det er langt lettere at få processen igennem der først. Og når de første naturnationalparker først er kommet op at køre, og danskerne kan se, hvad det her er for noget, så bliver det sandsynligvis også meget lettere at udvide og indtage private aktører,” siger hun. 🌿

”Vi bevæger os fra at tænke motorsavene først”

≡ MALENE BREUSCH HANSEN, REDAKTØR

Naturstyrelsen har netop lanceret en ny vision for forvaltning af de statslige naturarealer, og den lægger fokus for styrelsens arbejde på at skabe mere vild natur med større biodiversitetsindhold og bedre vilkår for friluftslivet. Samtidig nedprioriteres hensynet til træproduktionen i de statslige skove, lyder det i visionen.

Udpegning af urørt skov og etableringen af naturnationalparker vil de kommende år ændre forvaltningen af en del af statens naturområder. Men Naturstyrelsen vil nu også sætte fokus på en mere vild natur på alle øvrige statslige naturarealer. Derfor har styrelsen i midten af januar lanceret en ny vision for Naturstyrelsens naturforvaltning, ”Vision for vores fælles natur – Naturstyrelsens nye rammer”, som prioriterer vild natur og friluftsliv.

Ifølge visionen medfører det, at ”naturen og friluftslivet kommer fremover til at stå som hovedformålet for styrelsens arbejde”, og at ”de langsigtede hensyn til træproduktion, som historisk set har været en af kerneopgaverne i forvaltningen, fremover vil træde mere i baggrunden”.

”Vi bevæger os fra at tænke motorsavene først til at tænke naturen og friluftslivet først,” siger miljøminister Lea Wermelin ifølge Naturstyrelsen.

Med den nye vision lægger Naturstyrelsen også op til, at grænserne mellem forvaltningen af forskellige naturområder bliver udvisket.

”I stedet for den klassiske opdeling mellem skov og natur i arealforvaltningen vil der fremover være en integreret tilgang med naturen i fokus. Konkret opblødes de skarpe grænser mellem skov og åbent land for at skabe varierede levesteder for en lang række arter på statens arealer og give grundlag for endnu større naturoplevelser for alle danskere,” siger direktør i Naturstyrelsen, Peter Ilsoe, ifølge styrelsen.

Store forskelle mellem øst og vest

Af visionen fremgår det, at der på de ca. 209.000 ha statsejede arealer, som Naturstyrelsen forvalter i dag, skal tages konkret stilling til naturforvaltningen, så den målrettes for at sikre naturtyper og sjældne arter samt hensyn til fx friluftsliv og landskaber.

Størstedelen af Naturstyrelsens skovarealer skal fremover forvaltes som urørt skov – skønsmæssigt op mod 60.000 ha uden for naturnationalparkerne – men fordi skovene er forskellige rundt om i landet, fx hvad angår alder, biodiversitet og artssammensætning, er grundlaget for at skabe en fremtidig urørt skov med høj biodiversitet er også forskelligt. Derfor er statens arealer i visionen blevet opdelt i tre overordnede geografiske zoner – Vest-, Midt- og Østdanmark – der sætter retningen for områdernes udvikling, lyder det i Naturstyrelsens nye vision.

Opdelingen i de tre zoner viser, hvor omstillingen til urørt skov ifølge Naturstyrelsen kan gennemføres hurtigt, og hvor styrelsen vil fortsætte naturnær skovdrift for at ”opbygge klimarobuste skove, der understøtter hensyn til biodiversitet, kulstoflagring, friluftsliv og bæredygtig produktion”, skriver styrelsen i visionen. Her lægger de særligt vægt på at genoprette den naturlige hydrologi og sikre skove med et større indhold af hjemmehørende træarter.

Om østzonen skriver Naturstyrelsen, at der fortrinsvist er løvskove med lang kontinuitet i tid og rum. Naturområderne er generelt kendetegnet ved en relativ høj andel af hjemmehørende ældre træer, men har sammenlignet med de to øvrige zoner en lavere andel af lysåben natur. Nogle steder har Naturstyrelsen dog genskabt naturlig hydrologi i de gamle løvskove, hvilket blandt andet har betydet genopretning af skovmoser, som gør arealerne mere varierede.

Store dele er egnet til at udlægge til urørt skov med det samme eller inden for en kort tidshorizont på seks til ti år, vurderer styrelsen. Samtidig skal der gives plads til hjemmehørende træarter, lysåbne arealer og overgangszoner blandt andet gennem skovgræsning samt ved at øge mængden af dødt ved fx gennem veteranisering for at fremskynde udviklingen og skabe levesteder til især

de insekter og svampe, der er knyttet til træerne. Det er i oktober 2021 besluttet, at der skal udlægges ca. 30.000 ha urørt skov i østzonen.

I midterzonen skriver styrelsen, at der fortrinsvis er nåletræsplantager med en høj andel af ikke-hjemmehørende træarter, og rødgran er den dominerende træart i mange af naturområderne. Rødgran er en europæisk hjemmehørende træart, som har en række sjældne arter knyttet til sig – dog er den ifølge Naturstyrelsen i dag markant overrepræsenteret på de statsejede arealer i forhold til, hvad dens betydning for dansk biodiversitet berettiger til, særligt i form af meget store monokulturer, som rummer få levesteder for dyr og planter. Desuden er den følsom over for klimaforandringer, lyder det. For at udvikle skovene mod et

Naturstyrelsen har fremlagt en ny vision for forvaltningen af de statslige naturarealer, herunder statsskovene, hvor fokus fremover bliver på biodiversitet frem for træproduktion.

større naturindhold og bedre tilpasning til ændringer i klimaet, mener styrelsen, at arealet med rødgran og oversøiske træarter som fx sitkagran, der selvforynges sig og kan få dominerende karakter, bør mindskes. Naturstyrelsen vil fortsætte med den naturnære skovdrift på store arealer i midtzo- nen. Som en del af den drift foretages også genopretning af mere naturlig hydrologi, efterlades mere dødt ved, lysåbne naturtyper genskabes, og skellene mellem skov og lysåben natur opbrydes gradvist, fx ved at der introduceres mere skovgræsning også i randzonerne.

Vestzonen indeholder store områder med nåletræsplantager, som er kendetegnet ved en høj andel af ikke-hjemmehørende arter som fx sitkagran og contortafyr. Dele af plantagerne kan med fordel omlægges til lysåben natur og dermed øge det danske areal med klitter og klithede, som er international værdifuld kystnatur, der særligt kendetegner zonen, skriver Naturstyrelsen.

Arealer med skovrejsning findes i alle tre zoner. I eksisterende skovrejsningsarealer vil Naturstyrelsen have særligt fokus på friluftsliv samtidigt med, at naturindholdet understøttes. Styrelsen vil fortsat forvalte med naturnær skovdrift for at opbygge robuste og stabile skove med et stort biodiversitetspotentiale, der giver mulighed for, at

Naturstyrelsen har ansvar for en lang række værdifulde lysåbne arealer som fx heder, enge og overdrev.

de eventuelt kan omlægges til urørt skov over en trægeneration på 80 til 100 år, når naturindholdet til den tid er øget, står der i visionen.

Naturstyrelsen har samtidig ansvar for en lang række værdifulde lysåbne arealer som fx heder, enge og overdrev. En stor del af den lysåbne natur forvaltes allerede i dag målrettet i forhold til naturtyper og arter, blandt andet med ophæng i Natura 2000-planerne.

Ud over denne målrettede forvaltning vil der ifølge den nye vision i højere grad blive sat fokus på at skabe vildere natur med fri dynamik både i skov og på de lysåbne arealer, og der vil særligt blive set på samlet forvaltning af urørt skov, lysåben natur og overgangene imellem dem.

Desuden skal de statslige naturarealer også øges for at give mere plads til naturen og tilbyde borgerne flere steder med naturoplevelser, lyder det i visionen. Det skal ske gennem skovrejsning over hele landet, som bidrager til kulstofbinding af klimahensyn, grundvandsbeskyttelse og nærrekrativ natur. Nye naturområder skal også skabes ved naturgenopretning af vådområder, søer og vandløb og udtagning af landbrugsjord i forbindelse med klima- og vandmiljøindsatser. 🌱

Interview: Bag om biodiversitetens tilstand i Danmark

≡ MALENE BREUSCH HANSEN, REDAKTØR

Danmarks biodiversitet i fortsat tilbagegang. Sådan lød budskabet, da Aarhus Universitet i slutningen af 2021 præsenterede konklusionen på en ny rapport om tilstand for og udvikling af landets biodiversitet. Det er imidlertid ikke alle, der er enige i de konklusioner, forskerne når frem til. Derfor har Skoven sat en af forskerne bag rapporten, seniorforsker på Institut for Bioscience på Aarhus Universitet Rasmus Ejrnæs, stævne til en tur bagom rapporten.

I har målt på 171 indikatorer i alt for de ni økosystemer, der skal vise hvordan biodiversitetens tilstand er – hvordan er de udvalgt?

”Biodiversitet er en uoverskuelig størrelse.

Vi har 37.000 navngivne arter og mange flere uden navn – måske 50.000 eller 60.000, men dybest set ved vi det ikke. For at få system i det har vi inddelt Danmark i ni økosystemer og for hver af dem lavet en tjekliste over de indikatorer, hvor hvis det går godt med dem, så har vi vendt krisen til fremgang.

Det er en lidt farlig øvelse, for når der er så mange arter, hvordan kan man så tillade sig at vælge nogle ud frem for andre? Vi har skelet til viden om, hvilke arter der er følsomme og kan ses som early warning-indikatorer på biodiversitetskrisen og forandringer i økosystemerne, og for at nå hele pladen rundt har vi lagt et båndspænd for de deltagende forskere: indikatorerne skal repræsentere både arter, levesteder og processer i økosystemerne. Princippet omkring at kigge på arter og levesteder kender vi fra natura-2000 og EU’s naturbeskyttelsesdirektiver, men det med at inkludere processer har vi ikke så meget erfaring med på europæisk plan, og det er måske et paradigmeskifte, der bunder i, at vi ikke kun prøver at fastholde naturen i en bestemt form – vi er også interesseret i, at den er levende og skaber forandringer og nye levesteder. Men det er også svært at få hånd om fx oversvømmelser, sandflugt, brand, græsning og uforudsigelige processer, for der er typisk ikke nogen god kortlægning af dem.”

Er der en vis grad af subjektivitet på spil i udvælgelsen af indikatorer, når den sker på den måde?

”Det er der jo forstået på den måde, at det indgår i arbejdet at vælge det væsentlig frem for det uvæsentlige, men det er en del af al forskning at

prioritere det væsentlige og ignorere det uvæsentlige, når man stiller forskningsspørgsmål og diskuterer resultater.

Her gør vi det ud fra den forskningsviden, de deltagende forskere har, så det er et vilkår, at vi er begrænset af den viden, vi har. Der er også situationer, hvor vi med lige stor ret kunne vælge den ene eller anden artsgruppe, og den type af valg vil der altid være i sådan noget arbejde. I tilfælde, hvor der er to relevante indikatorer, og vi har gode data på den ene, så vælger vi naturligvis den med de gode data, men vi vælger også indikatorer, som er væsentlige, selvom vi ikke har gode data, og på den måde får vi også et billede af usikkerhederne i vurderingerne.

Vi bruger også ekspertskøn i vurderingen af indikatorer. Meget biodiversitet er ikke overvåget, men det betyder ikke, at det er uvæsentligt at kigge på, og der må man lægge vurderingerne an på dem, der har det største overblik over processer i økosystemerne: forskerne.”

Hvor stor en del af arbejdet beror på ekspertskøn, og hvor meget er baseret på hard facts?

”Det er der ikke et endeligt billede af. Fx betyder Rødlisten meget for vurdering af arterne, og den bygger på data, men også på ekspertvurderinger. Det vil næsten altid være en kombination af data og ekspertvurderinger i sådan noget arbejde, men der er kommet stigende krav til objektive data og sikkerhed, og det betyder, at flere af de rødlistede arter i den seneste Rødliste er blevet vurderet til ”data deficient”, fordi vi ikke kan afgøre, hvilken kategori de skal i.”

I rapporten skriver I, at det er almindeligt i den type evalueringer kun at rapportere på indikatorer, man har data eller viden om, men at hovedfokus i jeres

rapport i stedet er på at foretage en repræsentativ vurdering af udviklingen, så I har også har udvalgt indikatorer, I ikke ved noget om. 37 % af indikatorerne i rapporten bliver netop vurderet til "ukendte". Kan det give et misvisende billede at inddrage så mange indikatorer, I ikke kan konkludere på – de kunne i teorien alle sammen være i fremgang?

"Det gør ikke noget, fordi det samlede billede handler om balancen mellem rød og grøn, så de ukendte udgår af det samlede billede. Det, de i stedet fortæller os, er, at vi ikke er i mål med at overvåge vores biodiversitet. Jeg tror ikke, at nogen vil påstå, at det er sandsynligt, at det går virkelig godt med de indikatorer, vi ikke ved noget om – nulhypotesen må være, at de er fordelt som dem, vi ved noget om."

Er indikatorerne tilstrækkelige til at kunne vurdere den danske biodiversitet?

"Påstanden i rapporten er, at når vi har vurderet de her indikatorer, er vi fuldt dækket ind og kan tillade

os at sige noget om, hvordan det går med biodiversiteten – selvom vores viden er ufuldstændig. De arter og naturtyper, vi har valgt, svarer meget godt til dem, man bruger på europæisk plan, og hvis vi sikrer, at de er i gunstig bevaringsstatus, så er vi i mål."

Er dataene tilstrækkelige til at belyse indikatorerne?

"Jeg har været med til at lave NOVANA-overvågningsprogrammet, og det, vi uddrager derfra, er et stærkt datamateriale med mange prøvefelter, god geografisk repræsentation og en stor mængde stikprøver fra de forskellige naturhabitattyper, så det er et statistisk stærkt datagrundlag. Men alle vores indikatorer kan ikke repræsenteres med overvågningsdata, og det skyldes, at NOVANA har fokus på vegetation og planter. De grundlægger økosystemet, og vi har tidligere vist, at det er en meget god antagelse, at hvis det går godt med planterne, så går det også godt for dyr og svampe. Men der er også eksempler på det omvendte, så på den måde er der forhold, som data ikke kan repræsentere. Men jeg vil sige, at det er usædvanligt gode data. For skovene er der et NFI-overvågningsprogram (Danmarks Skovstatistik, red.), som er sat i søen for at måle på skovbrugsressourcen, og det er et statistisk stærkt datasæt, som vi også bruger, fx når det gælder udviklingen i mængden af dødt ved i skovene."

I vurderer hver indikator på baggrund af flere delindikatorer, og tre fjerdedele af dem skal vurderes ukendte eller stabile, før det er konklusionen for indikatoren. Tilbagegang kræver, at mere end dobbelt så mange delindikatorer er i tilbagegang som i fremgang, og indikatoren er i fremgang, hvis der er mere end tre gange så mange delindikatorer i fremgang som i tilbagegang. Det stiller større krav for at blive vurderet i fremgang end i tilbagegang – er det en rimelig måde at opgøre det på?

"Ja, det stiller større krav at melde fremgang. Man kan i virkeligheden argumentere for, at der først er stabilitet og fremgang, hvis der ikke er tilbagegang på nogle af de sårbare indikatorer, så hvis bare én

Man kan i virkeligheden argumentere for, at der først er stabilitet og fremgang, hvis der ikke er tilbagegang på nogle af de sårbare indikatorer.

indikator er i tilbagegang, har vi ikke løst opgaven: one out, all out. Man kan sige, at det ikke nytter noget at rede sommerfuglene, hvis billerne uddør.

Så ekstreme har vi ikke været, for en art kan også være i tilbagegang af tilfældige årsager, men vi har lagt til grund, at der skal mere til at konkludere en overvejende fremgang end til at konkludere en overvejende tilbagegang.

Jeg vil ikke sige, at det er subjektivt, men det er et arbitrært valg, at kravet lige ligger på tre gange mere fremgang end tilbagegang. Jeg synes dog, at det er nemt at argumentere for vores valg om, hvad der skal til for at tale om, at udviklingen er stabil, i fremgang, i tilbagegang eller ukendt. ►

Ny rapport konkluderer stadig tilbagegang for biodiversiteten

"Danmarks Biodiversitet 2020 – tilstand og udvikling" er titlen på den nye rapport, som er udgivet af DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi – på Aarhus Universitet.

I rapporten evaluerer forskere fra Aarhus Universitet, hvordan det går med biodiversiteten i Danmark, og om det er lykkedes at nå det politiske mål om at standse tabet af biodiversitet ved udgangen af 2020. Rapporten er en gentagelse af en tilsvarende rapport fra 2011, som konkluderede, at det ikke var lykkedes at nå målet om at standse biodiversitetstab ved udgangen af 2010.

I den nye rapport undersøger forskerne ni økosystemer, der tilsammen dækker Danmark til lands og til vands: skov, kyst, græsland og hede, mose og eng, sø, vandløb, hav, agerland og by. De arbejder med 171 indikatorer for biodiversitetens tilstand, som repræsenterer økosystemets arter, levesteder og processer, og vurderer, om indikatorerne er i fremgang, tilbagegang, er stabile eller ukendte.

Konklusionen fra AU lyder, at det i løbet af de seneste ti år er gået tilbage for biodiversiteten i Danmark. Fra 2010 og frem til sidste år har der nærmest ingen forbedring været at spore. 51 procent af de undersøgte indikatorer er i stadig tilbagegang, mens 12 procent er stabile eller i fremgang. Tilbagegangen er mest omfattende for økosystemerne skov, græsland og hede samt mose og eng og mindst omfattende for kyst, sø og hav, men tilbagegangen findes i alle ni undersøgte økosystemer.

Rapporten bygger på data fra NOVANA, det nationale overvågningsprogram for vandmiljø og natur, og Den Danske Rødlistes vurderinger af truedommen af dyr, planter og svampe i den danske natur. Derudover inddrages forskningsbaseret viden og vurderinger, som er bygget op gennem forskning i Danmarks natur.

Skoven er et af de ni økosystemer, AU-forskerne har undersøgt, og her vurderes blandt andet indikatoren svampe at være i tilbagegang.

I forhold til skovens økosystem er der en indikator for svampe, og her er markant flere delindikatorer ukendte end i tilbagegang, henholdsvis 509 og 99, men indikatoren bliver alligevel vurderet til at være i tilbagegang?

”Ja, der er lige præcis ikke 75 procent af svampene med ukendt udvikling, så derfor kigger vi på, at der er 99 arter i tilbagegang og kun 8 arter i fremgang. De fleste svampe lever under jorden det meste af livet, og frugtleger kommer kun op nogle gange, så der er meget, vi ikke kan overvåge omkring svampe. For nogle af svampene ved vi alligevel noget om udviklingen. Det går fx skidt for laverne, som er afhængige af gamle træer og stammer i lyse og fugtige skove.”

Når en indikator kan være langt overvejende ukendt eller stabil, men alligevel vurderes til at være i tilbagegang, ser det se ud, som om undersøgelsen er designet til at hælde mod at vise tilbagegang for biodiversiteten. Hvad er din kommentar til det?

”De her vurderinger er lavet for arter, som er rødlistede, altså truede, næsten truede eller muligvis truede – arter, som vi risikerer at miste, fordi de ikke trives. Så er det ret oplagt at lægge fokus på, om tilbagegangen er standset.

Havde vi set på almindelige arter, havde det mere været gynger og karruseller – det er ikke så vigtigt, om vi får lidt flere sølvmåger og lidt færre råger, eller om bestanden af pindsvin går ned, og bestanden af rådyr går op, men når vi taler om rødlistede arter, betyder det altså noget.”

Af rapporten fremgår det også, at det er en fast præmis for vurderingen, at målet om at standse tabet af biodiversitet først er nået, når tilstand og mængde

af et levested vurderes at være tilstrækkelig for den langsigtede overlevelse af økosystemets truede arter, og at tilstanden samtidig er stabil eller i fremgang. Det betyder, at en indikator reelt kan være i fremgang på selve målingen, men stadig vurderes i tilbagegang – hvordan hænger det sammen?

”Ja, og dødt ved er et godt eksempel på det. Mængden af dødt ved har været langsomt stigende over en årrække, og vi ligger nu lige over 6 m³ pr. ha. Jo mere af dødt ved, der er i skovene, desto flere arter knyttet til det vil der være, og når der forsvinder dødt ved, vil arter også forsvinde – ikke så mange i begyndelsen, men på et tidspunkt vil knapheden af dødt ved være så stort, at artstabet bliver ret stort.

Forskere verden over har kigget på, hvad den kritiske tærskelværdi for dødt ved er, for at de arter, der hører til i naturlige skove, er til stede. Vi ved ikke præcis, hvor smertepunktet er, men vi har lænet os op ad habitatdirektivet, som siger, at hvis bevaringsstatusen skal være gunstig, skal indikatoren både være stabil eller i fremgang og være i tilstrækkelig god tilstand til at kunne understøtte de truede arter. I den forbindelse har man vedtaget, at gunstig bevaringsstatus for dødt ved ligger i størrelsesordenen 10-50 m³ pr. ha.

I arbejdet her har vi skelet til de lempede kriterier, som er 10-20 m³ pr. ha, og det har vi altså ikke nået i Danmark. Derfor vurderer vi, at biodiversitetstabet ikke er standset endnu for dødt ved, for selvom mængden er i fremgang, må vi konkludere, at skovene ikke kan være levested for deres naturlige arter. Man kan sige, at vi på den måde forhindrer, at man kan konkludere fremgang i biodiversiteten alene, fordi man starter fra et absolut nulpunkt. Flere af vores nabolande har langt større mængder

af dødt ved i deres produktionsskove, og hvis man kan opnå det i fx de tyske skove, kan vi også i de danske. Og så ville indikatoren blive grøn.”

I skriver i rapporten, at udgangspunktet for vurderingen af udviklingen af biodiversiteten i de ni økosystemer er, at hvis blot ét biodiversitets-element er i fortsat tilbagegang som følge af menneskeskabte påvirkninger, så er 2020-målet principielt ikke nået. Men er det overhovedet er muligt scenarie at slippe helt alle negative menneskeskabte påvirkninger – vil sådan en undersøgelse her så ikke altid vise tilbagegang, så længe mennesker er på Jorden?

”Teoretisk set kunne man argumentere sådan, men det er ikke den situation, vi står i, og heller ikke det, vi har gjort. Når det gælder indikatorer med flere dele – fx en hel gruppe af svampe eller flere forskellige skovtyper – har vi set på, om den samlede udvikling overvejende er fremgang, tilbagegang eller stabil. Vi har rapporteret alle økosystemets indikatorer i et samlet lagkagediagram, og her kan vi se, at der ikke er nogle økosystemer, hvor der er overvejende fremgang med kun

en lille smule tilbagegang – hvis der var tilfældet, ville vi nok have konkluderet anderledes. I så fald kunne vi have fundet på at tilføje en bemærkning om, at biodiversitetskrisen principielt ikke er løst, før vi har løst alle opmærksomhedspunkter, men at vi er godt på vej. I dag er der to økosystemer, hvor lidt flere indikatorer er stabile eller i fremgang end i tilbagegang: by og hav. Men selv her er der stadigvæk mange indikatorer i tilbagegang, og for de andre syv økosystemer er der langt overvejende tilbagegang.”

Hvorfor er det så vigtigt at bevare biodiversiteten – hvad giver den os?

”Mit svar er, at det kun er vigtigt, hvis vi synes, at det er meningsfuldt og væsentligt. Biodiversitet har ikke et specifikt formål, mangfoldigheden er opstået i evolutionen som en slags livets overflødigshorn. Man behøver det ikke, hvis man er tilfreds med bare et lille stykke kranske – hvis vi er tilfredse med, at vi mennesker selv tager al pladsen til at skabe velstand for os. Tabet af dagsommerfugle, stære eller gamle veterantræer truer ikke vores overlevelse som mennesker, det handler i stedet om skønhed, etik og meningsfuldhed. Vi kommer alle sammen fra den samme celle i urhavet, så vi er beslægtet med alt andet liv på Jorden, og derfor giver det mening at spørge, om vi har ret til at fratage resten af arterne muligheden for livsudfoldelse.”

Er det vigtigere at bruge plads på at bevare biodiversiteten end fx produktion i landbruget og klimaindsats med skovbrug?

”Nej, det er det ikke, det får du mig ikke til at sige. Jeg har min og mine medmenneskers overlevelse meget kær, og jeg anerkender, at der er samfundsmæssige interesser knyttet til produktion. Biodiversitetskrisen kan man dog godt løse uden at opgive menneskers behov for produktion, byer og veje. Vi skal bare reservere noget af pladsen til vild natur. Og dem, der har forsømt det, er politikerne i Folketinget, som skal disponere over arealet i Danmark. I Danmark er der ikke nogen, der har prioriteret det, vi har ingen lov, som giver naturen førsteret nogen steder i landet. Ifølge miljøministeren lander de 15 nationalparker på lidt under 0,6 procent af arealet, og så er der meget langt op til de 10 procent strengt beskyttet natur, som EU lægger op til. Min påstand vil være, at man snildt kunne afsætte 10-20 procent af landarealet i Danmark til vild natur uden på nogen måde at sætte dansk samfundsøkonomi og velstand over styr.”

ANNONCE

AKKERUP PLANTESKOLE

Skov-, læ og hækplanter

Rekvirer katalog eller De er velkommen til at aflægge Planteskolen et besøg. Tilbud afgives gerne.

5683 HAARBY, TLF. 6473 1058, FAX 6473 3158, mail@akkerup.dk, WWW.AKKERUP.DK

Nye tal: Lille fald i skovenes overskud

≡ NANNA CRONWALD KRONBORG OG CHRISTIAN JÜRGENSEN, DANSK SKOVFORENING

Den nyeste udgave af Private Skoves Økonomi fra Dansk Skovforening er netop publiceret, og den viser, at der er sket et lille dyk i skovenes overskud fra 2019 til 2020, som skyldes faldende indtægter fra blandt andet træproduktion. Trods faldet er resultatet stadig positivt.

Dansk Skovforening har netop publiceret den årlige statistik Private Skoves Økonomi, der bygger på de seneste regnskabstal indberettet af private skovejere. Og tallene viser, at overskuddet fra de private skove i 2020 ligger under niveauet for 2019 som en konsekvens af et fald i indtægter fra træproduktion og bivrksomhed. Juletræer og pyntegrønt reducerer dog betydeligt det negative dækningsbidrag II i forhold til sidste år.

Økonomien i de private skove i en modelberegning viser, at de private danske skove i 2020 i gennemsnit fik et overskud på 319 kr./ha efter renter og før aflønning af ejer. Modellen er baseret på følgende forudsætninger: Modelejendommen er belånt med 50 procent af den offentlige vurdering og med et renteniveau svarende til gennemsnitsrenten for jordbrug i 2020 ifølge Danmarks Statistik, og aflønning af skovejernes eget arbejde er ikke medregnet. Resultatet viser et fald for 2020 i forhold til 2019, men det er dog samtidig niende år i træk, at skovene får et positivt resultat også efter medregning af renteudgifter. Det skyldes blandt andet, at renteniveauet i jordbruget fortsat ligger på et historisk lavt niveau.

Bag om tallene

I det følgende omtales resultatet i faste priser for den gældfri ejendom, altså før renter og afdrag på lån samt før aflønning af ejeren. Den traditionelle skovdrift i privat skove generede i 2020 et overskud på 275 kr./ha, hvilket er 175 kr./ha mindre end i 2019. Skovningsaktiviteten faldt, og hugsten udgjorde 7,9 m³/ha. Dette er et fald på 7 procent sammenlignet med året forinden. Hugsten er dermed fortsat lavere end tilvæksten, som for 2020 var på 9,4 m³/ha, hvilket betyder, at der er en opsparring af kulstof i skovene. Indtægterne fra salg af råtræ faldt med 185 kr./ha og endte i 2020 på 3186 kr./ha. Produktionsudgifterne faldt dog samtidig en smule og dækningsbidrag II for træproduktion ender således på 1484 kr./ha, som er 150 kr./ha mindre end år 2019. Dækningsbidrag II for pyntegrønt og juletræer har

derimod bevæget sig i en positiv retning fra 2019 til 2020 med 28 kr./ha og ligger nu på -6 kr./ha.

Indtægterne fra bivrksomhed er faldet fra 1202 i 2019 til 1069 kr./ha i 2020. Den højeste indtægt fra bivrksomhed findes hos skovene over 500 ha, nemlig 1133 kr./ha, mens indtægterne hos skovene mellem 250 og 500 ha er på 1112 kr./ha, og

Resultaterne for de enkelte skove, hvor alle de indberettede tal er vist i anonymiseret og landsdelsopdelt form, er udgivet til de skovejere, der har bidraget med regnskabstal, og kan ikke købes af andre.

indtægterne fra bivrksomhed for skovene under 250 ha ligger på 572 kr./ha. Jagtlejen er en betydelig del af bivrksomhedsindtægterne og er udregnet for de 33.509 ha udlejet til jagt. Derved er der en korrigeret jagtlejeindtægt på gennemsnitligt 565 kr./ha, hvilket er på niveau med sidste år.

Det samlede overskud i 2020 før betaling af renter og aflønninger til ejeren blev på 1263 kr./ha, hvilket er et fald på 17 procent i forhold til i 2019, hvor det samlede overskud var på 1520 kr./ha.

Publikationer

Resultaterne for de enkelte skove, hvor alle de indberettede tal er vist i anonymiseret og landsdelsopdelt form, er udgivet til de skovejere, der har bidraget med regnskabstal, og kan ikke købes af andre. Udgivelsen giver den enkelte skovejere mulighed for at sammenligne egne tal med andre tilsvarende skovejendomme på et detaljeret niveau.

Statistikken over alle de indberettede tal er behandlet i udgivelsen Private Skoves Økonomi 2020, som er nr. 76 i rækken af årlige udgivelser. Dansk Skovforening har siden 1938 – men undtagelse af årene omkring besættelsen 1940-1945

– udgivet regnskabsstatistikken. Statistikken er som i alle de forudgående år baseret på frivillige indberetninger fra private danske skove.

Der har de senere år været en faldende tilslutning til statistikken, og for 2020 har det været muligt at få indberetning fra 73 skove på i alt 36.381 ha. Det er 400 ha mere end året før, men statistikken dækker fortsat kun omkring 8 procent af Danmarks samlede bevoksede private skovareal (ekskl. juletræer og pyntegrønt på landbrugsarealer). For året 2020 har vi derfor valgt fortsat kun

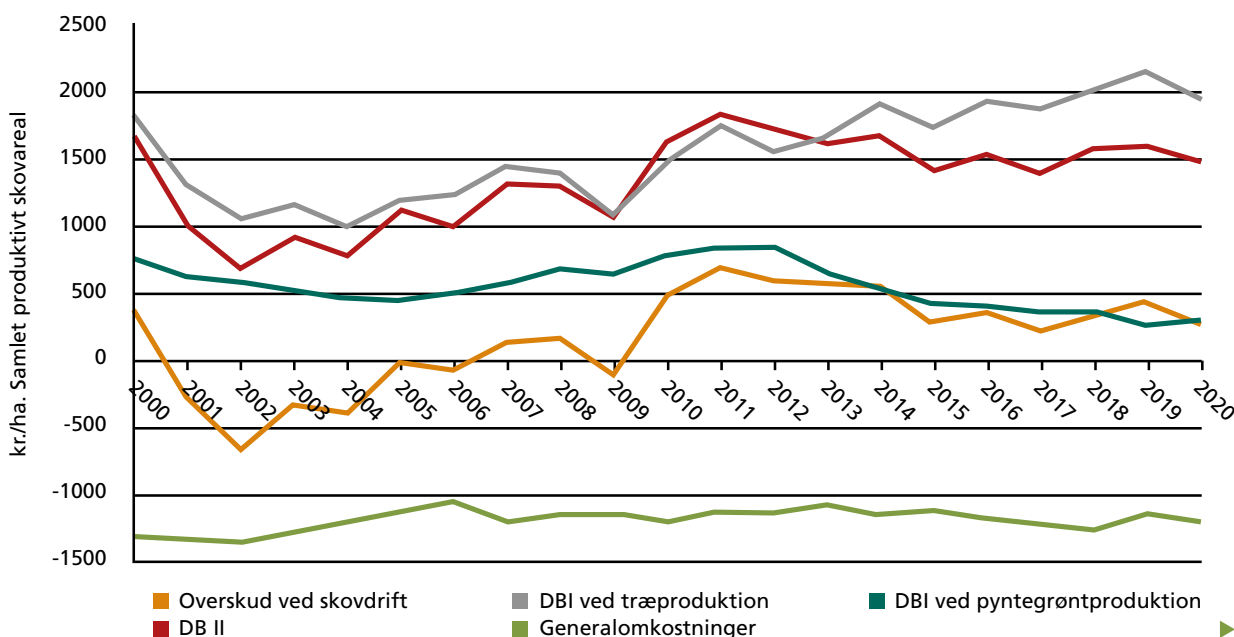
at udgive statistikken samlet for hele landet, da usikkerheden på data ved opdeling i de gængse tre landsdele – Jylland ekskl. Hede, Hedeplantagerne og Øerne – bliver for stor.

Statistikken har dermed fortsat lavere udsagnskraft end tidligere, og Dansk Skovforening opfordrer derfor de danske skovejere til at indberette tal til Private Skoves Økonomi i fremtiden. Regnskabsstatistikken er et uvurderligt politisk værktøj i Dansk Skovforenings arbejde, når skovbrugets økonomiske virkelighed debatteres. 🌿

Hovedtal for de seneste ti år i kr./ha (faste priser)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
DB I, træproduktion	1.746	1.563	1.676	1.914	1.737	1.938	1.863	2.012	2.151	1.931
DB II, træproduktion	1.336	1.211	1.305	1.511	1.324	1.478	1.426	1.573	1.634	1.484
DB I, pyntegrønt	840	833	648	522	428	404	368	373	273	299
DB II, pyntegrønt	502	496	320	163	88	61	-31	4	-34	-6
Dækningsbidrag II i alt	1.837	1.708	1.624	1.672	1.411	1.539	1.395	1.577	1.600	1.478
Generalomkostninger	-1.130	-1.129	-1.060	-1.135	-1.118	-1.191	-1.193	-1.256	-1.150	-1.203
Overskud traditionel skovdrift	707	579	563	540	294	348	202	322	450	275
Andre indtægter	926	962	1.008	957	1.016	1.002	1.080	1.092	1.202	1.069
Afskrivning	-104	-97	-105	-100	-74	-103	-122	-157	-184	-144
Tilskud til skovdriften	77	63	44	37	51	57	57	22	52	63
Overskud i alt	1.607	1.509	1.504	1.434	1.286	1.304	1.217	1.279	1.520	1.263

Udvikling i hovedtal for Private Skoves Økonomi

Hovedresultatet i kr./ha for 2019 og 2020

Hele Landet	Enhed	2019	2020	Absolut ændring	Procentvis ændring
Hugst (m ³ /ha)	m ³ /ha	8,3	7,7	-0,6	-7 %
Afsætning	kr./ha	3.371	3.186	-185	-5 %
Skovning og transport	kr./ha	-1.261	-1.292	-31	2 %
Sankning/selvskovning	kr./ha	41	37	-4	-10 %
DB I, træproduktion	kr./ha	2.151	1.931	-220	-10 %
Nykultur	kr./ha	-350	-301	49	-14 %
Kultur- og bev.pleje	kr./ha	-167	-146	21	-12 %
DB II, træproduktion	kr./ha	1.634	1.484	-150	-9 %
Pyntegrønt – afsætning	kr./ha	454	494	40	9 %
Høst og transport	kr./ha	-181	-195	-14	8 %
DB I, pyntegrønt	kr./ha	273	299	26	10 %
Nykultur, pyntegrønt	kr./ha	-95	-69	26	-28 %
Kultur- og bev.pleje pyntegrønt	kr./ha	-212	-236	-24	11 %
DB II, pyntegrønt	kr./ha	-34	-6	28	-82 %
DB II (træ og pyntgrønt)	kr./ha	1.600	1.478	-122	-8 %
Vej og vand	kr./ha	-187	-189	-2	1 %
Administration	kr./ha	-519	-539	-20	4 %
Sociale omkostninger	kr./ha	-74	-87	-13	17 %
Ejendomsskat	kr./ha	-167	-160	7	-4 %
Øvrige generalomkostninger	kr./ha	-204	-228	-24	12 %
Generalomkostninger i alt	kr./ha	-1.150	-1.203	-53	5 %
Resultat traditionel skovdrift	kr./ha	450	275	-175	-39 %
Bivirksomhed	kr./ha	1.202	1.069	-133	-11 %
Resultat ekskl. afskrivning	kr./ha	1.651	1.344	-307	-19 %
Afskrivning	kr./ha	-184	-144	40	-22 %
Resultat ekskl. Tilskud	kr./ha	1.468	1.200	-268	-18 %
Tilskud til skovdriften	kr./ha	52	63	11	21 %
Overskud i alt	kr./ha	1.520	1.263	-257	-17 %

Statistikken Private Skoves Økonomi fra Dansk Skovforening viser et positivt resultat for de danske private skove for niende år i træk, selvom overskuddet er faldet en smule fra 2019 til 2020, hvor de nyeste tal stammer fra. Private Skoves Økonomi udgives hvert år af Dansk Skovforening.

ANNOUNCE

JJ Skovservice

v/ Jens Johansen

Vadet 2 . DK 4660 St. Heddinge

tlf. +45 56 50 32 02 . fax +45 56 50 32 03 . mobil +45 20 45 82 02

Besøg os på www.jjskovservice.dk

Alle
skoventreprenørogaver
udføres

Husqvarna®

Gør skæreoplevelsen bedre

Professionelle motorsave

Uanset om du arbejder professionelt eller i din fritid, er vi hos Husqvarna, forpligtet til at for at give dig de bedste betingelser. Fælles for hele Husqvarnas sortiment er, at de tilbyder den optimale kombination af manøvredegygtighed, holdbarhed og skærekapacitet. De er skræddersyet til stort set alle typer opgaver, hvilket gør det nemt at klare dine udfordringer, uanset hvor vanskelige de er.

Læs mere på husqvarna.com/dk

HUSQVARNA 500-SERIEN

Opgørelse: Skovfrø til det danske marked 2000-2019

≡ GUNNAR FRIIS PROSCHOWSKY, CHEFKONSULENT HOS NATURSTYRELSEN NORDSJÆLLAND OG BRUNO BILDE JØRGENSEN, SENIORRÅDGIVER VED INSTITUT FOR GEOVIDENSKAB OG NATURFORVALTNING PÅ KØBENHAVNS UNIVERSITET

Det er vigtigt, at frøforsyningen bringer det bedste genetiske materiale til blandt andet de danske skove. Det har chefkonsulent i Naturstyrelsen og seniorrådgiver fra KU kigget på i det faglige indlæg her, hvor de gennemgår de største frøkilders høstandele i forhold til den samlede danske høst i perioden 2000-2019 og sætter det i forhold til frøkildeanbefalingerne fra Plantevalg.dk.

Frøforsyningen med danske frøkilder til forstlig formål gennem de seneste 20 år bringer i vidt omfang det bedste genetiske materiale i spil til brug i de danske skove og det åbne land. Der er dog store forskelle mellem arterne med hensyn til forædlingsgrad og tilgængelighed af frø.

For nåletræerne er det især frøplantager med forædlet materiale, der er dominerende, mens det for løvtræerne i høj grad er ikke-forædlede kårede frøavlsbevoksninger, frøforsyningen hidtil bygger på.

Landbrugsstyrelsen offentliggør statistik over høst i kårede frøavlsbevoksninger og frøplantager samt stiklingeproduktion. Endvidere fremgår import af skovfrø fra tredje lande uden for EU, fordi der i særlige tilfælde kan importeres direkte fra lande uden for EU, fx fra OECD-lande. Høstmængder fra danske frøkilder igennem de seneste 20 år ses i tabellen på side 28.

Høstmængderne afspejler både høstmuligheder og tilstedeværelse af efterspurgte frøkilder. For bøg var der sidst oldenår i 2019 efter hele syv år med yderst begrænset frøforsyning. For nordmannsgran afspejler det forøgede niveau af høst i forhold til 2000, at flere frøplantager med forædlet frø er blevet produktive.

Der findes ikke aktuel statistik for den danske planteforsyning, men ovenstående understøtter det hidtidige billede af, at import er vigtig for forsyningen af flere arter. I en artikel i Skoven 1/2015 af samme forfattere peger vi særligt på stilkeg, vintereg, almindelig ædelgran, douglasgran og nordmannsgran. For disse arter er det kun i almindelig ædelgran og nordmannsgran, at den danske frøproduktion er øget gennem perioden. Gennem hele perioden fra 2000 til 2019 har rødgran, sitkagran, skovfyr, grandis og nobilis haft en stigning.

Vi vil i det følgende gennemgå de største frøkilders høstandele i forhold til den samlede danske høst i perioden 2000-2019 og sætte det i forhold til frøkildeanbefalingerne fra Plantevalg.dk, som generelt er at anvende dansk forædlet materiale og prioritere afprøvet materiale fremfor uafprøvet. anbefalingerne stemmer med rangfølgen af kåringskategorier: For frøavlsbevoksninger anbefales "afprøvet" frem for "udvalgt", og for frøplantager "afprøvet" frem for "kvalificeret".

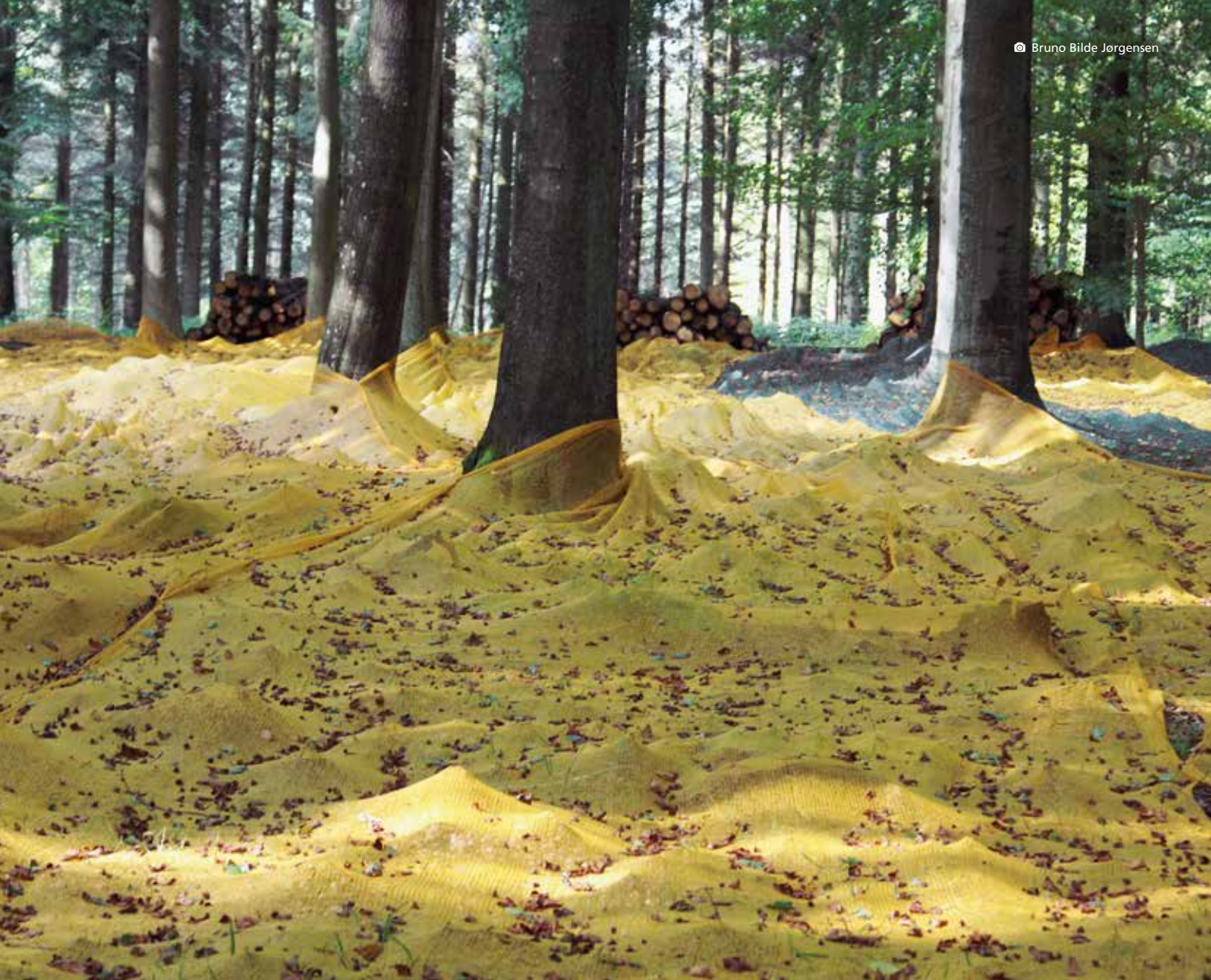
Høstandele og anbefalinger for løv

For bøg fremhæver frøkildeanbefalingen dansk afprøvet materiale samt frøkilder med oprindelse i Sihlwald, Schweiz. Hovedparten kommer fra almindelige kårede bevoksninger. Største forsyning kommer fra F.692 Stenderup Midtskov, der med lige over 20 ton udgør knap 20 procent af den danske høstmængde. Dernæst følger F.413 Grå-

For vintereg anbefales danske forædlede eller afprøvede frøkilder samt danske frøkilder af Spessart-oprindelse på mildere lokaliteter.

sten og F.529 Bregentved med hver omkring 15 procent af den samlede høst. Den største forsyning fra en dansk frøkilde med oprindelse i Sihlwald er fra F.596, DTU, der er kåret som afprøvet. Her er 6 ton høstet i perioden.

For stilkeg anbefales i de østlige egne af landet forædlet eller afprøvet materiale fra danske frøkil-

Udlagt net under F.509 bøg i Grevindeskoven på Bregentved Gods opsamler frø.

der af hollandsk eller formentlig holstensk oprindelse, der i forsøg har vist god stammerethed og god vækst, fx F.148 Tåstrup, F.369 Pederstrup og F.286 Stenderup. Derefter anbefales kårede bevoksninger, der er afkom af de afprøvede bevoksninger. På mere udsatte lokaliteter i landet anbefales frøkilder med dansk oprindelse.

Den danske høst af stilkeg stammer fra en lang række frøkilder, og de afprøvede frøkilder står for væsentlige mængder. Med 37 ton svarende til 14 procent af den danske høst i perioden har den afprøvede F.286 Stenderup Midtskov været den største frøkilde. Dernæst følger den ligeledes afprøvede F.792 Truust med et bidrag på 7 procent.

For vintereg anbefales danske forædlede eller afprøvede frøkilder samt danske frøkilder af Spessart-oprindelse på mildere lokaliteter. På udsatte lokaliteter anbefales danske provenienser af dansk oprindelse. Frøforsyningen af vintereg er fortsat domineret af import. Den danske forsyning har de seneste år været beskeden og kommer især fra frøkilder egnet til værn- og læformål.

Den største danske frøkilde er fortsat F.815 Hald Ege (tidligere kåringsnr. F.707), der med 85 ton har stået for 55 procent af den danske høst. Dernæst følger F.750 b. Stenholt, der er kåret som afprøvet til værn- og læformål og har bidraget med 17 procent af forsyningen.

Høstandele og anbefalinger for nål

For rødgran er høsten fra frøplantager med udvalgt materiale, som er afprøvet i forsøg, stigende og udgør nu 94 procent af den danske høst. FP.240 Hofmangsgave har med 2394 kg stået for 53 procent af periodens frøforsyning.

For sitkagran stammer 93 procent af periodens danske høst fra frøplantager med forædlet materiale. I FP.625 C.E. Flensborg Plantage er høstet 1449 kg svarende til 49 procent af periodens høst.

Angående skovfyr anbefales danske frøplantager og kårede bevoksninger: på de mildere lokaliteter med skotsk oprindelse, på hede- og klitlokaliteter med norsk eller svensk oprindelse. ►

48 procent af den danske høst kommer fra FP.227 Gurrevang, der er udvalgt i skotsk materiale. 37 procent er fra FP.257 Toftlund, der bygger på vestnorsk materiale (Mostar).

Førsteprioritet i anbefalingen for almindelig ædelgran er FP.242 Bækkelund med udvalgt materiale fra proveniensen Cariglione (Kalabrien), der i forsøg har vist en høj grad af sundhed og vækst i sammenligning med danske og mellemeuropæiske ædelgranprovenienser. FP.242 Bækkelund har med 906 kg bidraget med 75 procent af den danske høst.

75 procent er også den andel af den danske høst af douglasgran, som er fra frøplantager. Frøkilderne FP.228 og FP.229 Gurre Vang, som senere er sammenlagt i 2019 under betegnelsen FP.228, har med i alt 352 kg udgjort 48 procent af den samlede danske høst i perioden.

Forsyningen af nobilis bygger på både forædlet og uforædlet materiale. 33 procent kommer fra frøplantager og 67 procent fra kårede bevoksninger.

For europæisk lærk anbefales de danske frøkilder frem for import. Den største danske frøkilde er F.81 Jægersborg Hegn, der tegner sig for 42 procent af den danske høst. For hybridlærk tegner FP. 636 Truust (kvalificeret) sig for 34 procent og FP.203 Holbæk (afprøvet) for 29 procent af den danske frøhøst i perioden.

Vedrørende nordmannsgran er de danske frøplantagers antal, forædlingsgrad og produktion stigende, og lidt over halvdelen af den danske

høst stammer fra frøplantager. Den største danske frøkilde i perioden er dog fortsat frøavlsvovksning F.527 Tversted, der står for 14 procent af høsten. Dernæst følger frøplantagerne FP.1100 Bredal med 13 procent og FP.259 Silkeborg Nordskov med 11 procent.

Forsyningen af nobilis bygger på både forædlet og uforædlet materiale. 33 procent kommer fra frøplantager og 67 procent fra kårede bevoksninger. I den afprøvede frøplantage FP.623 C.E. Flensborg Plantage er der høstet 7270 kg, hvilket er 24 procent af periodens danske høst. Derefter følger F.681 Mølleskov med 20 procent.

Bedømmelse af frøkilder

De seneste 20 år er udviklingen inden for udvælgelse af frøkilder generelt gået fra, at frøkilder tidligere primært var almindelige skovbevoksninger udvalgt på baggrund af deres fremtoning, til at de i dag i stigende grad er frøplantager, der er baseret på udvalgte plustræer. Udvælgelsen er ofte sket i kårede bevoksninger, og afprøvninger af plustræerne giver yderligere forbedring af frøplantagernes afkom – barren løftes simpelthen. For alle arter er der stadig udviklingsmuligheder for fortsat at forbedre det genetiske materiale.

Handel med forstligt materiale forudsætter, at det er kåret. Kåringsudvalget har ansvaret for at indstille særligt gode frøkilder fra skovbevoksninger og frøplantager til kåring til forstligt formål. Udvalget består af sagkyndige, der bedømmer frøkilder fra skovtræer til brug på danske skovarealer, det åbne land, juletræ- og klippegrøntproduktion, parker og biomasseproduktion.

Kåringsudvalgets ti medlemmer er indstillet fra organisationer og universiteter og udpeget af

	Dansk høst kg/år 2000/01 – 04/05	Dansk høst kg/år 2005/06 – 09/10	Dansk høst kg/år 2010/11 –14/15	Dansk høst kg/år 2015/16 – 19/20
Bøg	14.097	9.326	2.803	4.406
Stilkeg	29.006	15.485	3.728	4.862
Vintereg	18.837	9.052	1.196	1.762
Rødel	66	42	58	17
Vortebirk	10	48	41	49
Ær	878	643	237	677
Rødgran	0	152	260	490
Sitkagran	139	153	81	219
Skovfyr	29	27	21	40
Alm. ædelgran	15	113	58	57
Douglasgran	41	63	14	29
Hybridlærk	62	198	11	80
Europæisk lærk	1	5	1	9
Japansk lærk	130	119	2	22
Grandis	1	116	32	641
Nordmannsgran	841	3.833	2.420	2.182
Bornmüllergran	0	117	330	263
Nobilis	1.972	1.542	695	1.931

Oversigt over dansk høst af skovfrø 2000-2019

© Gunnar Friis Proschowsky

Rødgrans blomstring i 2019. Rødgran blomstrer først, når den er omkring 35 år gammel. Blomstringen foregår i slutningen af maj.

Planter & Biosikkerhed i Landbrugsstyrelsen for en femårig periode. Sekretariatsfunktionen varetages af Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning på Københavns Universitet og formandskabet af Naturstyrelsen. Der afholdes en eller

Kåringsudvalget har i statslig regi eksisteret siden 1960'erne, men systemet med kårede bevoksninger har oprindeligt haft ophæng i Dansk Skovforenings Frøudvalg, der blev nedsat i 1936.

flere kåringssture om året, og de anmeldte bevoksninger og frøplantager besigtiges og behandles på møderne og indstilles eller afvises til kårning til Planter & Biosikkerhed. Desuden behandles fagrelaterede emner vedrørende kåringsarbejdet

dels på møder og dels som rådgivning til Planter & Biosikkerhed samt til erhvervet. Kåringsudvalget har i statslig regi eksisteret siden 1960'erne, men systemet med kårede bevoksninger har oprindeligt haft ophæng i Dansk Skovforenings Frøudvalg, der blev nedsat i 1936. Alle aktuelle frøkilder, som er kåret, fremgår af Bekendtgørelse for skovfrø og -planter, som indeholder kåringsfortegnelsen, og findes ligeledes på Landbrugsstyrelsens hjemmeside.

Planter & Biosikkerhed har blandt andet ansvaret for herkomstkontrollen, herunder internt i landet i forhold til planteskoler, men også sagsbehandling af import og eksport af frø og planter til forstligt formål, statistik om skovfrø og planter samt lovgivningsmæssigt og politisk arbejde og netværk, nationalt såvel som internationalt. I forhold til kåringsarbejdet udarbejder enheden fx nye kåringsdeklarationer, nedlægger kåringer og ajourfører kåringsfortegnelsen.

Tak til Planter & Biosikkerhed i Landbrugsstyrelsen, der har stillet høststatistik for træarter til rådighed, som er grundlaget for indlægget. 🌿

Måling: Danskerne er tilfredse med adgang – men efterspørger viden om regler

≡ ASTRID SØBORG, POLITISK LEDELSESKONSULENT I DANSK SKOVFORENING

Der er stigende tilfredshed blandt danskerne med adgangen til skov og natur, viser en ny måling for Dansk Skovforening. Men samtidig efterspørger de viden om reglerne for at færdes derude, så der kan udvises mere hensyn til naturen og de øvrige gæster. Der er dog ikke udsigt til mere oplysning fra myndighederne.

Knap ni ud af ti danskere oplever at have god adgang til skov og natur. Det viser en ny måling, som Norstat har foretaget for Dansk Skovforening og Landbrug & Fødevarer. Her er ca. 1000 repræsentativt udvalgte danskere i november 2021 blandt andet blevet spurgt om deres tilfredshed med mulighederne for at færdes i naturen, og 87 procent svarer, at de er enten ”meget tilfredse” eller ”tilfredse” med adgangen til skov og natur. 8 procent er hverken tilfredse eller utilfredse, mens 4 procent svarer, at de er ”utilfredse” eller ”meget utilfredse” med adgangen.

Dermed er der sket en stigning i danskernes tilfredshed med adgangen til skov og natur fra 82 procent på samme tidspunkt i 2020 og 81 procent i 2019. Den positive udvikling forstærkes formentlig af, at de seneste års coronanedlukninger af det danske samfund har betydet, at flere danskere har fået øjnene op for de muligheder, der er for at komme ud i både skoven og det åbne land.

En rundspørge blandt Dansk Skovforenings medlemmer efter nedlukningen i 2020 viste netop, at de danske private skove har oplevet flere besøgende. Knap 70 procent af 212 deltagere svarede dengang, at de oplevede ændringer i de besøgendes brug af skoven i foråret og sommeren 2020. 95 procent oplevede flere skovgæster til fods eller på cykel, og knap 40 procent så, at der kom nye brugergrupper i skovene.

Manglende viden om regler

I den nye undersøgelse er der også blevet spurgt til deltagernes tilfredshed med oplysningen om-

kring regler for adgang til naturen og udfordringer med at vise hensyn til natur eller andre gæster. Og her svarer størstedelen, at der ikke er tilstrækkelig oplysning om reglerne for at færdes i naturen: 56 procent savner oplysning om reglerne, mens 21 procent svarer, at de ikke mangler oplysning om reglerne.

Der er også udfordringer, når det handler om hensynet til naturen og samfærdslen med andre natur- og skovgæster. 87 procent af de adspurgte i undersøgelsen er enten ”meget enige” eller

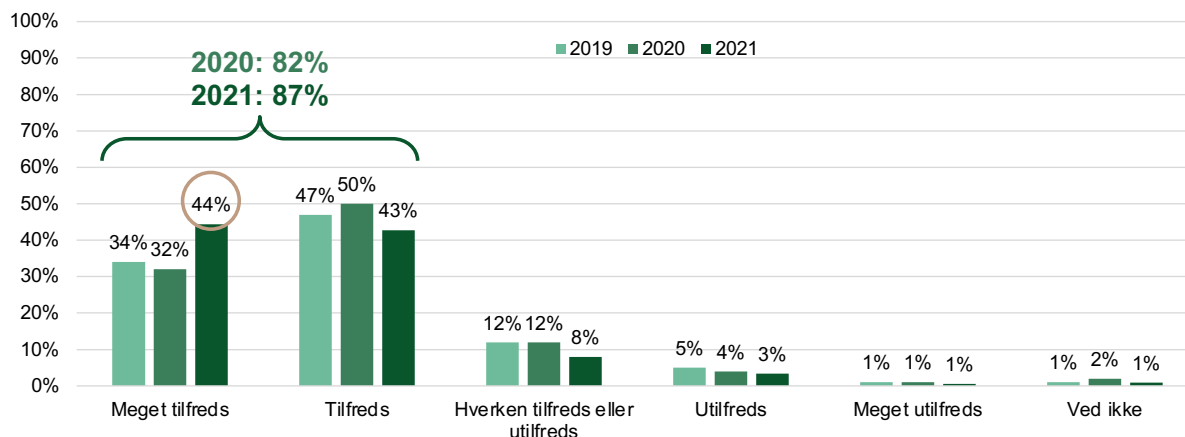
Dansk Skovforenings rundspørge blandt medlemmerne i 2020 understøtter, at der mangler oplysning om adgangsreglerne i de danske private skove.

”enige” i, at vi skal blive bedre til at tage hensyn til naturen, når vi er på tur, og 71 procent er ”meget enige” eller ”enige” i, at vi skal blive bedre til at tage hensyn til hinanden derude.

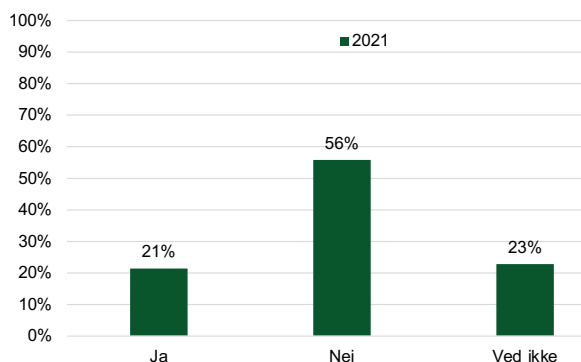
Dansk Skovforenings rundspørge blandt medlemmerne i 2020 understøtter, at der mangler oplysning om adgangsreglerne i de danske private skove. Selvom ca. 60 procent af skovejere meldte, at reglerne bliver overholdt, var der også knap en tredjedel, som oplevede det modsatte, og knap 50 procent af deltagerne i rundspørgen svarede, at problemet med manglende overholdelse af adgangsreglerne er blevet større. Det er især

Flere danskere er tilfredse med muligheden for at færdes i naturen

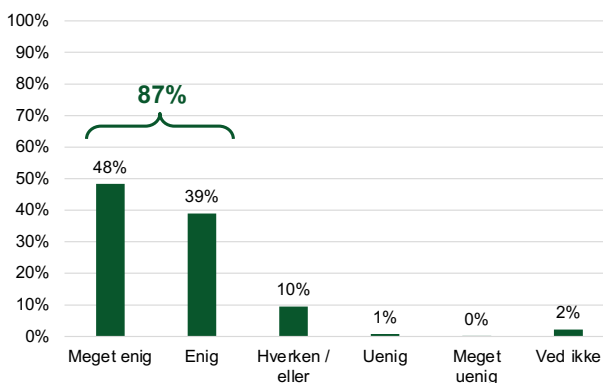
Er du tilfreds med din mulighed for at færdes i naturen?

Mener du, at der er nok oplysning om reglerne for at færdes i skove eller andre steder i naturen?

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: "Vi skal være bedre til at tage hensyn til naturen, når vi er på tur i skoven eller i det åbne land"?

problemer med færdsel uden for veje og stier (80 procent) og løse hunde (75 procent), men også henkastning af affald (ca. 55 procent), mountain-bike-kørsel uden for stier og veje (over 50 procent), ulovlig kørsel med bil (45 procent) og færdsel før kl. 6 eller efter solnedgang (over 40 procent), der er stigende.

I forlængelse af oplevelserne hos medlemmerne i rundspørgeren har Dansk Skovforening været i dialog med Miljøstyrelsen, der er ansvarlig for den nuværende skilteordning for de private skove, om behovet for en ny oplysningskampagne og udvikling af et nyt koncept for oplysning om adgangsreglerne som afløsning for skilteordningen. Miljøministeriet oplyser, at de "ikke aktuelt vil igangsætte yderligere informationskampaner", og at "der ikke aktuelt er planer om en eventuel fortsættelse af ordningen med tilskud til skovskilte, da den eksisterende lagerbeholdning forventes at dække behovet et par år frem." 🌿

ANNONCE

There is a new girl in town.
Paulownia er træet, alle taler om i disse år, hvor Europas rødgran er truet af gran-bark-borebillen. Det er verdens hurtigst voksende træ, og verdens mest Co2-slugende træ. Kan bruges til bygningstømmer og biomasse, er let som balsa, men stærkt som ask.

Bestilling foretages senest 15 marts via www.PAULOWNIA.dk

Klimaplantager reducerer afskovning og leverer træ til den grønne omstilling

≡ SØREN HOFF BRØNDUM, FORSTKANDIDAT, SHBNATURE

Efterårets COP26 sendte et klart signal: Verdens tropiske regnskove er vigtige i kampen mod den globale opvarmning og bevaringen af verdens biodiversitet. Et nyt dansk-ecuadoriansk samarbejde har netop etableret de første 9 ha klimaplantage med balsatræ i Amazonas, som både reducerer afskovningen og leverer træ til den grønne omstilling, skriver forstkandidat i indlægget her.

Jeg har rejst og arbejdet i Amazonas gennem de seneste 25 år og har set meget afskovning og illegal tømmerhugst. Hvad jeg var vidne til i Ecuador i februar 2020 slår dog alt: En balsa-feber havde ramt Amazonas, og jagten på balsatræ sprængte alle økonomiske rammer og spilleregler for illegal skovhugst hidtil. Og det går jo mindst talt ikke alt for godt for de tropiske regnskove i forvejen – de dækker kun 6 procent af jordens overflade, men indeholder halvdelen af verdens biodiversitet, og i dag kommer 8-10 procent af den menneskeskabte CO₂-udledning fra tropisk afskovning.

Spørger man eksperter på området, må regnskoven ikke brændes af i kampen om jord til landbrug. De enorme kulstoflagre i regnskoven skal forblive stående og træer og planter bevares til gavn for klima og biodiversitet. Skal det lykkes, vil det kræve en intensivering af de eksisterende landbrugsarealer, så lokalbefolkningen får noget at leve af, og den voksende efterspørgsel på træ flyttes over på plantager i stedet for ukontrolleret hugst i naturskovene.

Grøn omstilling presser regnskoven

Årsagen til den voldsomme efterspørgsel på balsatræ skal ikke findes i Ecuador, men derimod blandt de grønne målsætninger om udfasning af fossile brændsler hos verdens største økonomier. Udfasningen af fossile brændsler har nemlig sendt vindmølleproduktionen i vejret, og balsatræ har været anvendt i vindmøller siden 1980'erne. Her udgør træet et forstærkende element mellem vin-

gernes kompositlag. I takt med den grønne omstillings fart, statstilskud, skattefordele og møllernes størrelse er efterspørgslen eksploderet. Fx har Kina siden 2006 hundrededoblet sin energiproduktion fra vindmøller til 236 GW i 2019 mod 61 GW i Tyskland og 105 GW i USA. Ydermere annoncerede Kina i 2020, at målet er at nå 1200 GW vind og solenergi inden 2030 (The Economist, 30. januar

Hos Shuar-indianerne i Pastaza-regionen varede balsa-boomet seks måneder, så var det hele væk – stjålet eller solgt af folk, der ikke ejede jorden.

2021). Samme år endte 75 procent af Ecuadors balsa-eksport i Kina.

Med en så massiv efterspørgsel på træ, kunne produktionen i Ecuadors balsa-plantager ikke følge med. Prisen på balsatræ var tredoblet, og det sendte opkøbere ud i Ecuadors naturskove i jagten på balsatræ. Jagten på det grønne guld var så omfattende og effektiv, at stort set alt hugstmodent balsatræ i Ecuadoriansk Amazonas blev fældet på mindre end to år. I den periode eksporterede Ecuador balsatræ til en værdi på 5,1 milliarder kroner, hvilket er fire gange over det normale niveau.

Da røgen lettede efter eventyret, stod der som altid nogle tabere tilbage. Den ene taber var skovene, som var raserede. Særligt langs de sejlbare

© Søren Hoff Brøndum

Nyplantet balsatræ i Arútam i september 2021. Efter 83 dage havde planterne nået en gennemsnitshøjde på 60 cm med en maksimalhøjde på 105 cm.

floder var der store ar fra fældede træer: Forladte tømmerlejre og gamle stålwirer lå rullet sammen i skovbunden ved siden af efterladte stakke af råddent balsatræ. Den anden taber var områdets oprindelige befolkning og ejere af skoven. Ofte blev de indianske samfund ikke spurgt om lov, og i andre tilfælde blev de tilbudt store summer penge, alkohol, bådmotorer eller andet, der ikke stod mål med de værdier, der blev fjernet.

Projekt Wawazonia

Hos Shuar-indianerne i Pastaza-regionen varede balsa-boomet seks måneder, så var det hele væk – stjålet eller solgt af folk, der ikke ejede jorden. Shuar-indianerne vil gerne forsøge at vende udviklingen og undgå de store ødelæggelser af regnskoven og kontaktede mig derfor i 2020 for at etablere et samarbejde. Som en udløber af den kontakt så Projekt Wawazonia dagens lys i 2021.

”Wawa” er Shuar og betyder balsa. Første fase af projektet var etablering af 50 ha balsa-plantage med det formål, at levere bæredygtigt balsatræ,

undgå afskovning i naturskovene, skabe arbejde i landsbyerne og optimere produktionen på forladte landbrugsjorder.

I august 2021 etableredes et samarbejde mellem Shuar-indianerne (FUNDECOIPA), den danske skovrejsnings-NGO ved navn Growing Trees Network Foundation og SHBNature om etablering af de første 9 ha klimaplantage i Pastaza-provinsen i Ecuadorisk Amazonas.

Der findes i ca. 15.000 ha balsa-plantager i Ecuadors kystregion. Det er herfra, at vindmølleproducenter som Vestas og Siemens Gamesa får det meste af deres balsatræ. Plantagerne etableres med en planteafstand på 3 x 3 meter (1111 planter/ha), men plantetallet varierer fra 600 til 2000 planter/ha. Et højere plantetal giver en bedre stammeform, men økonomien bliver ikke bedre, da der ikke er afsætningsmuligheder for

Et højere plantetal giver en bedre stammeform, men økonomien bliver ikke bedre, da der ikke er afsætningsmuligheder for udtyndingsprodukterne.

udtyndingsprodukterne. De lave plantetal ses typisk hos små producenter, der ikke har råd til at plante mere intensivt på arealerne.

Projekt Wawazonia etablerede de 9 ha balsa-plantage (10.000 balsatræer) i tre forskellige Shuar-landsbyer i Amazonas fra august til september 2021: 5 ha i landsbyen Arútam, 2 ha i Chinimp Tuna og 2 ha i Musap.

De unge planter kræver meget lys (pioner-art), så hele området, der er tidligere landbrugsjord, blev ryddet for opvækst i forbindelse med kulturforberedelsen. Herefter blev træerne plantet som små 10-15 centimeter store dækrodsplanter. Planterne må hverken være større eller mindre af hensyn til rod-top-forholdet og risiko for udtørring. Træerne var sårbare efter plantningen, både hvad angår udtørring og insektangreb fra græshopper og bladskærer myrer. Vi valgte derfor at plante i let regn eller om eftermiddagen – vejrudsigter findes der ingen af i området.

Efter 1-2 uger havde planterne ”sat sig” og virkede ikke længere sårbare over for sol. Men på grund af store mængder græshopper blev træerne sprøjtebehandlet med en organisk gift bestående af chili (*Capsicum* sp.) blandet med den indianske fiskegift barbasa (*Lonchocarpus* sp.) for at modstå græshoppeangreb. Bladskærermýrene blev bekæmpet på traditionel vis ved at grave tuerne op og fjerne dronerne, og den indianske tradition tro blev de spist af de lokale.

De små planter er sårbare over græshopper, der tiltrækkes af varmen i rydningerne, hvor balsaplanterne er særligt synlige, når alt andet vegetation er ryddet. De unge planter har også kun lidt bladmasse (4-6 blade). Balsa udvikler sig dog hurtigt, og efter et par måneder kan sprøjtningen udelades, da planterne har en fornuftig blad-

masse, rager over det værste ukrudt, og græshopperne nu også vil søge føde andet steds.

Overlevelse og plantemateriale

Der findes ikke meget skriftligt materiale omkring dyrkning af balsa, så det var med en vis portion spænding, at de første planter blev sat. Barrodsplanterne skulle transporteres med lastbil til landsbyerne. Klumpen på rødderne tørrer hurtigt, så de blev vandet inden plantning. Så hang klumpen også bedre fast.

Der blev plantet fra medio august til primo september. Herefter blev planteafgangen målt primo oktober og var for de tre lokaliteter i gennemsnit 9,8 procent (tabel 1). Normalt anbefales der ikke efterbedring, hvis afgang er under 20 procent (Howcroft, N.H.S, 2002), men da planteafstanden er relativ stor, ønskede vi en komplet kultur i forhold til bortskygning af ukrudt og stammeform. Kulturerne blev efterbedret medio oktober.

På trods af højt stamtal undgår man næppe at ridse balsatræerne op, da enkelte individer sætter lav forgrening. Om det er naturligt eller arveligt vides ikke, lige såvel som viden om provenienserne er yderst begrænset. Dog giver balsatræ med sin korte omdriftstid håb om, at vi selv kan udvælge og opformere bedre materiale.

Træernes højde blev målt ca. 90 dage efter plantning, den 25-28 nov. 2021. Der blev målt høj-

Balsatræ (*Ochroma pyramidale*)

- Balsatræ tilhører skovbrugets absolut formel 1, hvad angår vækstrater. Det er et hurtigt-voksende pionértræ, der kan opnå højder på 25-30 meter på 4-5 år og en brystdiameter på 35-40 cm.
- Balsatræet har sin naturlige udbredelse fra det sydlige Mexico til Brasilien, men er indført til Papua Ny Guinea, Indonesien, Thailand og andre steder i troperne.
- Balsatræet vokser bedst på dybgrundede og veldrænede jorder, særligt nær floder, hvor jorden er næringsrig.
- Det kan vokse op til 1000 meter over havets overflade og tolererer tørke i op til fire måneder, men har sit optimum, hvor der falder 2500-3000 mm regn.
- Den hurtige vækst giver balsa en meget lav vægtfylde på 160 kg/m³ for tør vægt (40-340 kg per/m³), som er lettere end kork. Træet bliver sjældent ældre end 30-40 år, hvor den kan opnå en brystdiameter på 100-180 cm.

der på to rækker i hvert plot – i alt 538 planter eller 5,4 procent. Plottene er ikke kvadratiske, så nogle har længere rækker end andre. Højdeudviklingen kan ses i tabel 2, hvor den er inddelt i højdeklasser og plantetidspunkt. Plot 1 et er etableret medio august og plot 2 til 9 er etableret primo september. Gennemsnitshøjden for plot 1 var 156 cm efter 108 dage og 84 cm, 65,2 cm og 61,5 cm efter ca. 90 dage for plot 2 til 9 i henholdsvis

Chinimp Tuna, Arútam og Musap. Små 10 procent fra plot 1 var mellem 200-250 cm høje efter 108 dage, og det højeste træ, som nåede op på 230 cm, er vokset ca. 2 cm om dagen.

Resultater og erfaringer lover godt

Overordnet set er etableringen af de 9 ha vellykket og komplet efter tre måneder. Planteafgangen er aftaget, og det samme er insektangreb. Der finder stadig angreb sted, men træerne har nu så meget bladmasse, at de kan holde til det. Dog skal man være opmærksom på, om bladskærermyrer (Atta sp.) opformerer sig igen. Væksten er god.

Sprøjtning og behandling efter plantning er nødvendigt, men en kostbar proces. Grundet projektets karakter valgte vi organiske metoder, og fremstillingen af fiskegiften er tidskrævende.

Der viser sig et mønster af, at balsatræerne udvikler bladmasse og rodnet, hvorefter højdevæksten tiltager stærkt – bemærk forskellen i højderne fra plot 1 og til de øvrige, selvom der kun er 18 dages aldersforskel på planterne.

Sprøjtning og behandling efter plantning er nødvendigt, men en kostbar proces. Grundet projektets karakter valgte vi organiske metoder, og fremstillingen af fiskegiften er tidskrævende. Det samme er udbringningen, da man skal sprøjte ofte. Den tropiske regn skyller hurtigt stoffet af, og der skal sprøjtes igen efter hård regn.

Næste skridt, der trænger på, er opstamning af planterne. Træer med normal grensætning skal ikke stammes op, men træer med lav forgrening anbefales opstammet inden for det første år af hensyn til at producere en længere kævle.

Renhold vil fortsat være vigtigt, indtil kulturen lukker helt sammen. Der er foretaget renhold én gang efter 90 dage, hvor krybende lianer og andet vegetation fjernes. I det arbejde er indianernes erfaring og plantekendskab vigtigt, så renhold målrettes de planter, der generer træernes vækst og trivsel. Der har også efter forslag fra indianerne været gennemført forsøg i småskala med dækafgrøde af majs. Majs følger vækstmæssigt med balsa, giver planterne dække, holder ukrudt i ave og kan give en ekstra, tidlig indtægt.

Mere end et miljøprojekt

Socialt nyder projekterne stor interesse og opbakning. Etablering og pasning skaber beskæftigelse i landsbyerne, og indianernes viden giver en god basis for succes, og mange landsbyer rækker ud for at blive inkluderet. Ud over plantningen gives der 1 krone pr. træ og 20 procent af fremtidig overskud til en lokal indiansk klimafond, der investerer i miniprojekter i landsbyerne.

Plot	Sted	Plantetid	Plantetal	Afgang (%)	Alder (dage)	Gns. højde (cm)	Højde min. (cm)	Højde max (cm)
1	Chinimp Tuna	9/8 2021	1111	6,76	108	156	40	230
2	Chinimp Tuna	2/9 2021	1111	6,76	84	54	20	96
3	Arútam	25/8 2021	1111	9,9	92	74	25	180
4	Arútam	26/8 2021	1111	9,9	91	46	10	77
5	Arútam	27/8 2021	1111	9,9	90	56	15	125
6	Arútam	30/8 2021	1111	9,9	87	57	20	90
7	Arútam	3/9 2021	1111	9,9	83	60	15	105
8	Musap	3/9 2021	1111	12,38	83	83	12	128
9	Musap	4/9 2021	1111	12,38	82	40	13	80

Tabel 1: Plantetidspunkt og højdevækst for de tre lokaliteter

	0-49 cm	50-99 cm	100-149 cm	150-199 cm	200-250 cm
Arutam (sep.)	35,9	58,6	5,2	0,3	0
Chinimp Tuna (sep.)	50	50	0	0	0
Musap (sep.)	39,1	43,8	15,6	1,6	0
Chinimp (aug.)	2,4	4,8	23,8	59,5	9,5

Tabel 2: Højde i procent efter plantningstidspunkt

Selvom der stadig er nogle år til, at træerne kan begynde at afsættes, holdes der øje med mulighederne herfor, og projektets succes afhænger selvfølgelig af balsa-markedet på den lange bane.

Qua de nævnte målsætninger er der gode forventninger til efterspørgslen, selvom flere vindmølleproducenter begynder at afsøge muligheder for substituering af balsa med kunstmaterialer. I eksisterende markedsanalyser forventes en vækst i balsa-markedet på 5-6 procent i årene frem til 2023. Lokalt i regionen er der også stor interesse blandt offentlige institutioner og opkøbere, der allerede lokker med kontrakter på forkøbsret til den plantede balsa – en slags contract farming. Men betingelser i kontrakterne er for dårlige og uigennemsigtige for indianerne.

Ud over træproduktionen og de socialøkonomiske forhold herved er balsatræerne også jordforbedrende. Det er en pionerart, der lynhurtigt bygger et vigtigt humuslag op i jorden og skygger de græsarter væk, som var indført til kvægbrug.

Dermed genskabes skovklimaet og jordstrukturen. Balsatræer findes desuden ikke i særligt høje koncentrationer i naturskovene. Plantagerne ligger også tættere på infrastruktur, så økonomi og logistik lettes. Balsatræ indeholder store mængder vand og skal hurtigt på savværk, så det ikke rådner. Derfor sælges det også ofte på roden, så sælger ikke løber den risiko. Samlet set vil etableringen af klimaplantagerne være med til at gøre hugsten urentabel i naturskovene.

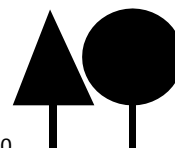
De indianske samfund ser balsa-plantagerne som en mulighed for at udvikle deres landsbyer og få bedre adgang til viden, arbejde og uddannelse. På den større skala kan balsa-dyrkningen være én blandt flere løsninger på, hvordan der skabes indtægter og arbejdspladser på degraderede landbrugsarealer med en mere klimavenlig og produktiv udnyttelse. Samtidigt kan balsa-plantagerne mætte efterspørgslen på træ, så naturskovene kan få lov at stå intakte tilbage og bidrage til vores alle klima og biodiversitet. 🌿

ANNONCE

A A R E S T R U P P L A N T E S K O L E

- Planter til skov, læhegn og juletræer
- Boring af plantehuller, rillepløjning m.m.
- Grenknusning, stub- og rodfræsning
- Maskinplantning i skov og på mark

www.SKOVPLANTER.dk AARESTRUPVEJ 162, 7470 KARUP, TLF. 86 66 17 90

St. Hjøllund Savværk og Vedskov Træsalg og Skovservice

SØGER TRÆ

til tømmer-, emballage- og flis-industrien.

RIGTIG HØJE PRISER

op til 550 kr. pr. m³

ALT HAR INTERESSE

Få et uforpligtende besøg.

P.S. Skovejendomme og skovstykker opkøbes.

SÆLGES

Færdigsavet bygningstømmer, egeplanker,
pæle, brædder, osv.

Peter - 40 58 38 26

Kontor: 22 11 80 72 / 40 84 1764

st.hjoellund@vedskov.dk - mail@vedskov.dk

Vedskov
Træsalg og Skovservice

St. Hjøllund Savværk ApS

Faurholtvej 3 • 7362 Hampen • st.hjoellund@vedskov.dk

Vedskov Træsalg og Skovservice

Vedskovvej 6 • 8883 Gjern • mail@vedskov.dk

www.vedskov.dk

ASGER OLSEN A/S

EJENDOMSMÆGLERFIRMA · MDE.
SKOVE · GODSER · STØRRE LANDBRUG

**Formidling, vurdering og rådgivning i
forbindelse med handel og udvikling af
skove, godser og større landbrug.**

SØVANGEN 20
DK-5884 GUDME
POST@ASGEROLSEN.COM

TLF.: +45 62254088
FAX: +45 62252088
MOBIL: +45 20200088

W W W . A S G E R O L S E N . C O M